

JINƐ SIIKAN

KUDA JATEDƆSII

DALAMINALI WASABAAYA :

Fadjimba KEITA

Moussa Sayon KOUROUMA

Nadouba KEITA

Ibrahima CHERIF

2024

KUMA NEBILA

Annu jinedennu ,

An dɔɔdonin kannabilali la men ka an na janatali dannatɛɛ tulafin 24 kandi dɔ 1958 na. Ani kafo denjedɛla ni jedetii di san kelen wo konbiti 02 / 1958 na : Jine Kanben :

An je an waso la an na jubila dɔfɔma la wurunɛya la ninili n'a la dɔyiriwali kama, ani fadafina mirindilu la denjedɛlaya sereya taasennu dɔ, ani alu la kunkotiiya la, ko a ye an yilidon na kannabila latanka n'a lawuriki dɔ.

An denkenɛyanɛn a ma ko an na siyalu ni kannu ni lɔnninyalu ni namunnu bɔnɛnɔɔnma . ani an fankanni kɛkelendi ni ɔɔndɛmen ni kodɔɔnɔya ni telen ni ɔɔ ni hɛɛ lasabati la faso kɔɔ.

An dɔɔdonin siikan donjulumali fɔɔya n'a mabonpa la :

An je a yida la ko :

Mɔɔya kannabilali hake bajulaka mennu lawankanɛn mantontɛ kurundu murannu kɔɔ, ni Jine Kanbe bennɛn alu ma, An sɔnnɛn wolu ma.

An wakalinen kafo beeyawɛɛlaka sidin ma, jamanadennu na masɔɔli hake mabanbannɛn men dɔ, kaben kunnasii la baara ma.

An tɛ sɔn sebaaya sɔɔn ni a makankan ni a lataminin si ma, sariyantɔnɔ kan ani fanka men bunbunɛn jalikaya ni telenbaliya ni tinkudunya ni siyaya ni lɔnbaayalafasa ni badamɔɔlafasa ma.

An fasanɛn badɛnɔ ni siikafo ni kodɔɔnɔya ni kolankɔɔɔnɔnɔya dɔ ; fɔɔnɔnɔlu danda fɛɛlu di jususuma dɔ :

An fasanɛn an na teriya ni denkomɔɔnɔya bilapɔɔnmali ma, an ni dupa mirindilu tɛ ; kaben manton nadɛnɛn kurundulu ni fadafina dɛkuru siikan ma :

An fankabannin kunnasiili kopima fankadon dɔ, ani donkɔɔɔnɔnɔnɔnɔ ni nanfolo kasaralu kɛɛ dɔ.

An na jedetiiya faso nanfololu ni duukɔɔ nanfololu tiiya dɔ :

An bada sɔn siikan nin ma, wo men kuma nebila ye a kurukɛɛ kɔyida la.

DAKUN FOLLO. -KA BEN KAFO NI KANBEN KURUNDU BAJULAKA NI HAKELU NI KETALU MA

KUNTODD 1. – KA BEN KAFO NI KANBEN KURUNDU BAJULAKA NI HAKELU NI KETALU MA.

KUNTODDUULA 1 : KA BEN KAFO (KUNNASII) MA

Sariyasan 1. – Jine ye kafo denjedela ni jedetii le di.

A ye kanben kuntunrun ne di, men dotala na si te, kusalaka le, beeya ni dee jamana le.

Faso yidasere ye jonjon ne di men kolo ye wuleman ; sayima ni firisi di ni a safanen murufe dokapanen cagbama la ka bo numan fe ka taa kinin fe.

Faso kundonkili le « kannabila » di.

Kanben kunkan ne : baara-telen-jondemen di.

Kanben sebe molonmalu ni a badilannu ye dannatee la sariya ladan sila le fe.

Sariyasan 2. – Faranse ye jine kanbe Kunnasii kan ne di.

Kunnasii le faso kannu karan boloma di.

Ale le kanben kurundulu ni kunnasiima kurundulu dalamida boloma di faso kannu do

Sinfonma sariya do le sariyasan nin lawalipa saratilu dannatee la.

KUNTODDUULA 2 : KA BEN JEDETIYA MA

Sariyasan 3. – faso la jedetiiya ye mirindi dundunma le di.

Mirindi ye jedetiiya lawali la jedekunnaka do kandili sila le fe ani a koyidabaa suwandinenu bolo sonkolonpalaka do wala kaben siikan nin na suwandinenu ma.

Koyidabaa halalama mennu ye faso la jedetiiya lawali la wolu le : kanben kantii ni kumabon sinfonnu di.

Moo kunkelen ni jamanen gbensenkeren si te se faso jedetiiya lawalili demendi l'a jede la.

Jine kanben yilimasere le ko : ***mirindi la kunnasii mirindi bolo ani mirindi ye.***

Kansodonen ye jaabalaka le di kapa ni gbundu do, ani kannabila ni lankenemayali men di se ke la jdekunnaka wala sonkolonpalaka di kaben kanben siikan nin sariyalu ma.

Jine fasoden ceman ni mosoman mennu fen-fen bada san 18 bo, n'a la duudenpa ni bedebedeli hake dafanen, wo bee ye suwandilila le di sariya do.

Sariyasan 4. – kafo keta le jamadennu karan di molon kanbennakalu ni beeyalakalu la.

Ale le dekurulu ni bedebedeli kurukalu sinfonpalilu latedendoli boloma di jamanadennu joodon do.

A ye benmali boloyala kanben ni beeya molonmayalu te, ani wolu ni jine yepwona molonmayalu te, yo ka ben : bopa, pcondemen ani adamaden na fabadenpa latankali.

Sariyasan 5. – jamanadennu ni bedebedeli kurukalu le jaarenen lafamunyali la kansodonnennu yida ni beeya minapa kan.

bedebedeli kurukalu ka kan ka alu make jamana konola faan bee do, alu man kan ka alu jede lanbe suuya do, diina do, tinkudun do wala manton do la.

bedebedeli kurukalu n'alu la kunnasii sinfonpadalu ye donpcondo ni sibolomaya ni lakapali ni jateboli ani beeya mafalennin sariyalu ni a saratilu le labato la.

bedebedeli kurukalu ye kolasiidalu ni sinfonda kunnasiilakalu la sariya le kodo. kaben siikan nin ni kurundulu ni tonnu ma.

Kunnasii le bedebedeli kurukalu la jusuma masoli hake boloma di, kaben kunnasii la baaralu ni alu jede mirinanta bedelu yida ma, sila ladahanennu kan.

bedebedeli kurukalu sooro saratilu n'alu la baara ketalu boloya n'alu boloka dannateenen sinfonma sariya do le bolo.

KUNTƆƆDUULA 3 : KA BEN KANBEN SARATI BAJULAKALU MA

Sariyasen 6. – kafo bada a jɛdɛ don ko a di sarati bajulaka pinnu mabonɔa ka ban ka mirindi lo alu mabonɔa la :

- a. Adamadenya paman ;
- b. Ladonninn kapali ani tɛkapa ;
- c. Kɛkelendi ani fasodennu tɛdɔben ;
- d. Kannabilali ni hake bajulakalu lawalili jusu suma dɔ ;
- e. Benbace fasolakalu tanalateɛbaliya, kafo tɔɔmaserelu ni a nanfololu ;
- f. Fodoba bɛdɛbɛdɛli fɔlɔya le jɔɔdonnin ni kɛndɛya ni lakandali di ; ni
- g. Bɔɔfɛ bɔɔfɛ kankelu latanka ;
- h. Faso ɔakolu latanka kabɛn sɛnɛduukolobalu sɔdɔn ma lolan walidalu bolo ;
- i. Nanfolo sunkunnakalu ladaro kopima gbɛya ni telen na sa mirindi bɛɛ di a daamun sɔdɔn yɔɔ bɛɛ dɔ ;
- j. Diyagboye badafennu jatemina di wurikili dakun bɛɛ dɔ ;
- k. Jine tunkarankelu, a bɛdɛbɛdɛlilalu n'a makɔɔnkɔɔnnin sɛdonnalulu latɛdɛndɔli faso lawuriki dɔ, ka wo fankadon.

DAKUN 1-KA BEN KAFO NI KANBEN TƆN BAJULAKA NI HAKELU NI KETALU MA

KUNTƆƆ 2. – KA BEN KAFO NI KANBEN KURUNDU BAJULAKA NI HAKELU NI KETALU MA.

KUNTƆƆDUULA 1 : KA BEN HAKE NI JɛDɛTIIYA MA

Sariyasen 7. – adamaden bɛɛ moyi la ɔakelen ma kannabila dɔ, ani alu kapaman fabadenya ni hake dɔ.

ɔanatɔmɔnnin kɛɔa fen-fen n'a bunbunnin siya ni namun ni gbolo kɔlo ni jantiiya ni tɔɔ ni kanbolon ni fadi gbun wala hankili ma, ani denkenɛyalu ni bɛdɛbɛdɛli ni wedewedeli ni diina mirinnan ma, wolu latɔnen ne sariya bolo.

lihala mennu madanin kumasen 2 dɔ, do tɛ se lafisaya la do di wolu dɔ.

kunnasii le tɛkapa lasabati la cɛ ni moso tɛ yo kurundu ka a danna tɛɛ ɔa mɛn.

Sariyasen 9. – adamadennu hake dole alu fadi gbun bɛɛya mabonɔa di.

Benkannin ni kadagbeleya ni adamaden minakojuuya nijuuya ni fadikolo jankata, denmosonennu la kojii (fanin ta), ani ko-ko di ke moya tijeke di, wo bee latonnen ne sariya bolo.

Moy si te se jamari la kadagbeleya la, dadominakunna si don t'a bolo sariya jakeke adamaden minakojuuya nijuuya ani ka ferekakejuuya la moy kan wala moya tijeke gbede kaben a lodu ma.

lihala mennu madanin sariyasen nin kumase 2 ni 3 da, moy-3-moy wala kafo baaraden fen-fen ka wolu benjedede wala jamarinkana boloma, binbawo gbelen di la wo tii kan, kaben kurundu ma.

Sariyasen 10. – Moy si man kan ka lo ko la sariya ma son men ma wala ka bali ko ke la sariya sonnen men ma.

Moy si te nfegeben, ka teta, ka lamara, ka mafin, ka makiti wala ka jankin ko da, fo wo y'a tede sariya lawankanen do bada wo laton koman kaben dalilulu ni kepa fonennu ma sariya bolo.

Hake ye moy tetanen, dominanen wala mafinen bee ye, a ka kan ka lalonnin a teta kun wala a mina kun n'a hake la jonajona, a gbengben lafasalila la demennin hake bada ladaha a ye. Wo ye ke kan ne da, a ye men faamun na bede.

A hake le dominakojima di, men di a la fabadenja latanka.

A ye lagbebaato le di folo, fo sonmaya baa lalo a da fodoba kiti sariyama do da telenbaaya la, jedemakadan hake don ye ladaha a ye, kaben sariya ma.

Sariya le binbawo jankabalilu bereya yida la, ka wo dsuman futuntilu ma gbeya bolo ma.

Sariyasen 11. – a hake ye bee ye ka a la kiti ke, kitida denjedela do la fodoba boloma waati sudunen koda.

A jo le taa di kida la ka a hake pinin kafo fe wala moy gbe fe.

Sariyasen 12. – wudan mafa boloma ani koritesi(tonton) hake ye jamanaden bee ye.

wudan hahake ye lawali la mafa boloma le sariya mabonja kan.

Sariyasen 13. – a hake ye jamanaden bee ye ka dekurulu ni koladalu ladan, k’alu hakelu baarajonnya ke kelen di sondon ni dekolu ni lonninyalu ni bedebedeli wala diina sila kan.

Sariyasen 14. – kurundu le jamana dɔtaama n’a siiyila mafalen hake boloma di jamanaden bee ye.

Jamana donninkabo hake ye jamanaden bee ye, ni sariya sɔsɔ tɛ. kitilala le di se hake lalo kannu fo la, kaben a keɲa ni sariya dannateenen ma.

A di siikan nin hakelu ni kannabilalu ni kanben kurundulu tonɔbo jamana yoro bee do.

Moo si tɛ se diyagbaya la paninmabori la, ani diyagboya bo la jamana konɔ.

Sariyasen 15. – kafo le kunkarifa hake boloma di.

Moo-ɔ-moo dogbedenda a la bedebedeli mirinan fe wala a la wedewedeli hamante a la diina wala a la baara ni a la lonko baara wala a la lonninya baara , niwote a siya fe wala a gbolo kolo fe jamana gbede kan, paninmabori hake di ladaha wo ye kanben duukolo kan, baben saratilu ma, mennu dannateenen sariya bolo.

Sariyasen 16. – dunderumakolu ni kore (denbaya) la kolu mabonpa hake ye moo bee ye.

Dunderuma ladiyape ni makeyila si tɛ kadabadon na.

makeyila wala dunderuma ladiyape kadabadonin fen-fen, a keda kun-kun na hamante ja-a-ja kan, sariya le wo binbawo lateɛ la.

Kitilala le di se makeyila dɔwolomali, barando, wala makeyila kadabadon ja gbede, jamari di la, hamante sariya la sebaayada yidanen gbede bolo, kaben kurundu ma.

Tatedeli mennu kun ye fodoba torɔya do lawili ko di, wala adamadennu ni lakisi ko di, wolu tɛ kumasen taminen pininkolu lateɛyalu kaman konɔ, kaben kurundusen 8 nan ma.

Cesebejonnya ni bilapɔnma gbundu ye faransabali le di.

Kitilala le di se makeyila kadabadon, dunderuma cesebejonnya ni bilapɔnma gbundu faransa wala baarada gbundu faransa, jamari di la, wala sariya la sebaayada yidanen gbede bolo, kaben kurundu ma.

Sariyasen 17. – tatiya bolomayanen ne.

Tanbololi te la mɔɔ si kan, fo ni wo keda jama la munanfan nakɔɔsinen do kosɔn, bari sɔɔ ye ke bolopɔɔnasayi di ma.

Sariyasen 18. – kunnasii le jedekalamaya ni batolaka lonniyalu kannabilali boloma di.

Mɔɔ ke a sowo dɔ denkeneya ko ani diina wala bato baara dɔ, jamana faan bee, ale le wo boloma, kaben sariya mabonja ni fodoba benmakan ma.

Diina sinfonda n'a koladelu sindi n'alu mamara kannabilanen ne, ka wo ke kaben sariya mabonja ni fodoba benmakan ma.

Sariyasen 19. – mirinan yida (lakibaroyali) kannabilali bolomayanen ne.

Bee y'a jede sawo dɔ miriya ni mirinanta yida ni pakisaya n'a lajensen dɔ kuma ni sebeli ni sawurayali sila fe.

Dɔsuli ke balawu ni suuya wala diina wolomali ani kankoron mennu di se torɔya lase la fodoba jama ni kunkelen ni mankutun ni fabadenja ani mɔɔ gbedelu hake ma. Wolu lateenen ne sariya bolo ani ka alu jankin.

Miriya yida kannabilali kepajuu lihala tolu dannateenen sariya le bolo.

Kibaroyalu ladan, n'alu nafabo n'alu konɔɔɔlu lajense, mɔɔ kelen wala jama tɔɔ dɔ, numerenya bilapɔɔnma walalu kan, wolu ye siikan nin kumasen 3 ni 2 kaman ne konɔ.

Lakibaroyali ni bilapɔɔnma kannabila bolomayanen ani ka lakanda.

Jedesawodɔko le lakibaroda wala kibarokanke sinfonda do sindi di, yo sariya ka a dannatee ja men.

Fodoba kibaro pinin hake ladahanen jamanaden ye, yo sariya ka a dannatee ja men.

Sariyasen 20. – jamanaden tɔɔ sebenen janatali serede kelen dɔ, natapininsebe hake ye wolu ye.

Ni alu ka kalanɔɔyala siyaman nade yo sariya ka a fo ja men. kumabon diyagboyanen ka mayinininsebe (natapininsebe) wo bila wo lon lade kumada dɔ.

Sariya do le dakunfonen nin saratilu lawalipa dannatee la.

Sariyasen 21. – kunnasii le joodonnin ni baara karan hake boloma di bee ye.

Ale le jamana karanko foloya yida la.

Kunnasii le jamanaden bee joodonnin lawuriki la kaben alu si kasabi ma.

Ale le karan fisiriya boloma di, ani karanta sodon ni dinennu ladon karan na alu san 16 ma.

Denmisennu la baarakaran ni senkolakaran ni jaabadakaran ke fisiri la, ale le wo boloma di. kaben sariya kuntelen ma.

Kunnasii le jaabada karandennu ni jonbontiilu la baara makaranta saratilu sindi la.

Ale le nanfola jonjon di la joodonnin ni karan bolonfadalu ma.

Sariya do le dakunfonen nin saratilu lawaliya dannatee la.

Sariyasen 22. – kunnasii le kende ya hake boloma di.

Ale le jamana kende yako foloya yida la.

Jineka bee la kende yako fodoba lakandalila ye ale le, kaben sariya kuntelen ma.

A di bolodoben jonjon ke kaben jankarobalu jebennin ma.

Ale le nanfola jonjon di la kende yako bolonfadalu ma. kaben sariya kuntelen ma.

Sariyasen 23. – bee hake le baara nafama sodon di.

Kunnasii le bolodoben jonjon ke la sa ka hake nin lawali.

Jo man kan ka ke maa si ma a la baara do, ka wo kun ke jantiiya di wala siya di niwote a miriya fe wala janatamonnin su-u-su ma. Yo a fonen ja men sariyasen 7 do.

bee hake le sarakopima di telen ni tekapa la.

A hake ye bee je a ni maa gbede ye de ka tawtalida do ladan wala ka tede do do, a la nafalu makankan kanma. kaben sariya kuntelen ma.

baarala bee hake le tede di baara saratilu dannatee do a la cedennu la sokolonja (sadao) do.

furunkuli hake malɔnnɛn bɛɛ ye, a ye kɛ la kabɛn sariya saratilu le ma. A man kan ka mɔɔ gbɛdɛ la baara ni taanisayin kannabila bali.

Jɔnya ni diyagboya baara kɛna suu bɛɛ latɔnnɛn ne.

Sariyasen 24. – bɛɛ hake le makeyila panama di.

Kunnasii le bolodɔbɛn jɔnjɔn kɛ la sa ka hake nin lawali.

A ye jamanadennu latanka la ka bɔ siya ni suuyalafasa ni diina panatɔmɔnnin, wala panatɔmɔnnin kɛna su-u-su, yo a fɔnɛn na mɛn sariyasen 7 dɔ.

Sariyasen 25. – kɔrɛ mɛn ye dɛɛ baju sunkunma di mɔɔya dɔ, wo ka kan ne ka lakanda kafo bolo.

Cɛɛ ni moso baa san 18 bɔ, fudu ni kɔrɛ sindi bada ladaha alu jɛ, alu hake wo man kan ka bɔ alu bolo na si ma kamasɔdɔn siya fɛ wala diina fɛ wala bɔ yɔrɔ fɛ niwotɛ gbolo kɔlɔ fɛ. kafo le wo boloma di.

Alu don hakɛlu kapaman fudu kɛ tuma n'a kuntaa n'a sa tumalu bɛɛ la.

Sariyasen 26. – kafo (kunnasii) le ye fununkɛlu ni denɛnnu lakanda n'alu lasabati boloma di.

Fununkɛlu di tɛdɛ jamana lawuriki dɔ na mɛn, ale le wo miriya jimalu ta la.

Kunnasii le bolodɔbɛn jɔnjɔn kɛ la ka dennɛnnu ni fununkɛlu latanka dɔsodongbali ni jiilafɔya ni banamawoloya ni jatɔya ni dɔjawoli ni minakojuuya ni yirindi ani doondɔ tonkannataa ma.

Kunnasii le nantan ni nantii ceda do sii la senkan diyagboya la fununkɛlu ye, kabɛn saratilu ma mɛnnu dannatɛɛnɛn sariya do bolo.

Sariyasen 27. – layiritɔlu hake le dupadɔtɛɛ puma.

Kunnasii le layiritɔlu la karanko n'alu la fodoba dinkiralu n'alu la fodoba madonininko boloma.

Kunnasii le bolodɔbɛn jɔnjɔn kɛ la sa diyagboya jatɔya ni minakojuuya ni bɔdɛbɔ ni jankata su-u-su kana la layiritɔlu kan.

Alu la dundunma baarako ni fodoba baarako ani alu la jɛdɛkanin baarako, ale le wo wurikiba di, kabɛn saratilu ma mɛnnu dannatɛɛnɛn sariya bolo.

Sariyasen 28. – mɔɔba kɔdɔlu hake le dupadɔtɛɛ puma, kunnasii ye mɛnnu sarati jɔnjɔnnu sindi la.

Kunnasii le mɔɔbakɔdɔlu la fabadenpa latanka la, ani dandali kopima ni minakopimaya deeko kɔnɔ.

Mɔɔba kɔɔ mɛnnu ka da lafaa jamana pɛ, wolu ni jansaliko pimalu ka kan ani ladiyalilu, kaɓen saratilu ma mɛnnu dannateɛnen sariya do bolo.

Sariyasen 29. – jine tunkakarankelu hake le tede di jamana lawuriki do.

Kunnasii le tedendɔli wo saratilu sindi la.

Ale le alu koyidali boloma di kumabon na.

Sariyasen 30. – bee hake le laminin saniman di.

Kunnasii le laminin ni sobolu ni yirilu latanka la, ani dupɔɔtee kopima fankadon. Ale le jantonen mɔɔ gbunturu ni deko kelenkelenna latendɔli do alu la ko laban do.

Kunnasii le kɔɔji kenelu ni dalalu ni ji silalu ni sumayama yɔɔɔlu ni buyidalu ni sobo lamara dinkiralu ni yepalu ani yekenelu ni yɔɔ kunfanɔtalu latankala doɔɔɔli kojuu ma.

Nɔɔ juulu wala doɔɔɔɔlannu latamin n'alu lasene n'alu lamarali n'alu labɔnin faso duukolo kan, ani alu ladaha benkanu bee ye jate la kasara le di faso ma. wo ye kunko le di men natɔnnin. Binbawo mɛnnu ye labaara la kunko wo do, sariya do le wo lateɛ la.

Sariyasen 31. – bee ka kan ka siikan faamu

Kunnasii le siikan nin laajensen na, ani ka mɔɔlu karan a la.

Ale le siikan karanko wo ladon na jamana karanta dakun bee la, baaramakarapa karan, jaabada karan, ani tesidi lakandalilalu la karan dakun.

Ale le ye siikan (sariyalu) lajensen na faso kannu do pa bee ma, fodoba bilapɔɔnmalu do, katerete wuyanben ni jiyakan ni bolɔbolɔ sila fe.

Sariyasen 32. – hake ni kannabila mɛnnu fɔnen sariyasen 7 haan 31 do, wolu te lakadi la, alu te mafalen na, alu te kɔɔ la kaɓen saratilu ma mɛnnu dannateɛnen sariya bolo.

jinaɔli wala kɔɔɔɔya si te se ke la dadɔminakunpa di, adamaya hakelu masɔɔ do.

KUNTODUULA II. – KETALU

Sariyasen 33. – keta suu kelen ne kore sinfon kelenkelenna bee ma, jooon je.

Dennu lakolokolo n’alu la kendeɣa n’alu la dupadotee kopuma konogben ye alu mansalu le ma.

Dennu fana ka kan k’alu mansalu kannabato ani k’alu demen.

Sariyasen 34. – mow-w-mow ye jamana konɔ wala mow-w-mow makenen jamana konɔ, siikan sariyalu ni a ton mennu ye senna, wo ka kan ka wolu mabonpa.

Sariyasen 35. – jamanaden bee ta keta le tede di suwandili do, ka beeya mayelemanin ni mow siyaman bo mansaya ko ni makadanin ani beeya ton ni a molon mennu ye siikan nin konɔ wolu lawuriki di.

jamanaden bee ka kan ka tede fodoba sariya lakandali do, a hakelu labaara do, mennu madanen sariyasen 12, 19, 20 ani 198 do.

Sariyasen 36. – mow-w-mow makenen jamana konɔ, wo bee ka kan ka nisanko sara, kaben sariya la fotalu ma.

Sariyasen 37. – mow-w-mow ye jamana konɔ wala mow-w-mow makenen jamana konɔ, wo bee ka kan ka fodoba bolofennu ni faso cekodolu mabonpa ani k’alu latanka.

Fodoba bolofennu ni dundunma bolofennu minakojuuɣa ni alu matije n’alu dotije sila bee jankinin ne sariya bolo.

Sariyasen 38. – fodoba lonkeleya do baa karifa men na, wo ka kan jiiya men lanen a do, ka wo fa, landaya ni gbeya ni lanfeɓaliya ni tetelen na.

Sariyasen 39. – jamanaden bee keta le telen di faso je.

A ka kan ka faso tinkudun bee lakanda, ani ka fanka soɗon ni a makankan ni a lataminmali siikan soso kan, ka wo kele.

Sariyasen 40. – bee ka kan ka a fanka ban fodoba nafa ni dupadotee jooonfe la ben do.

Ni a benda nimaya jodoko ma, wala fodoba gbalo ma, bee ka kan ka tede makadannin ni magbennin do.

KUNTŌ JEBILAMA:

1. Kunnasiili sinfonjadal

- ## 2. Kitida sinsonpadalu

3. sinfonpada mēnnu ye beeya kunnasiili kəkəɔɔbinbin na.

- Sariyasen 42.** – sinfonpada mennu kofonen siikan nin kɔɔ, wolu kuunja ye di la mɔɔ mennu ma, wolu ye suwandi la kaben lasɔn ni gbeya ni ladonnin ani sekoya le ma.

KUNTODUULA I. – KA BEN LAWALILI SEBAYA MA

SIIDA I. KA BEN KANBEN KANTII MA

Kanben kantii la lonkelaya kuntaa ye san loolu (5) le di, men lakudaya la senja kelen. Lonkeleya kuntaa ye damina la a lasii lon ne mansaya waanen do.

Moo si te se kanben kantiiya lonkelaya lawali la, ka tamin senja fila kan a si kado.

Moo si te se kanben kantiiya ceda mamidali pinin na, a ban ko kanben kantiiya lonkelaya lawali la senpa fila, a si kodo.

sariyasan 45. – kanbe kantiiya ceda mamidalila bee ka kan :

- Ka ke jine fasoyatii le di, ani a moyibaa do do kelen ye ke jineka di;
- A make yoro gbengben ye ke jine kono;
- Men na duudanya ni bedebedeli hake bee dafanen;
- Men na kendeya lasereyanen dandalila lasennen dekuru do bolo, siikan kitijin na lasennin do:
- Sikasabi kana dese san 35 do, a do kana tamin san 80 na:
- Ka ke mamidalila le di, bedebedeli kuruka ladahanen do ka a bolofada men na; wala a ye ke denjedela maminali di, sarati pininenu dafanen men koyidabaa do:
- Ka a bolofennu dantee sebe tupama yida ;

Sinfonma sariya do le lihala fonen pinnu lawali saratilu dannatee la.

sariyasan 46. – kanben kantii panatali ye ke la ka tele keme ni biloo (150) le to kanben kantii la mansaya lonkela sata ban na, a waranenba ; wala tele keme ni muwan (120) a dooyanenba.

senkolaya sinfopada denjedela men lonen panatali kopabo la, wo kolankodonyanya kofe, kanben kantii di lateya do ta kotii lade do senfe, ka panatali makili tele keme ni muwan (120) a dooyanenba, panatali wusu men yidanen kumasen taminen do, ka kon wo je.

Maminali sebelu ye di la kitijin sandota kiti lasela le ma, ka tele bikonondo (90) a waranenba, ani tele biworo (60) a dooyanenba, ka kon panatali tumada je.

maminali sebelu ladon banto lon men, siikan kitijin na dandali dekuru lasennen do di sii senkan wo lon.

kanben kantii ye panatali jama pinin baramajanba dayele la lateya le la, tele bisaba (30) ka kon panatali lon je ani ka a datuun ka kon tumaren 48H je, panatali lon.

Kantiiya panatali maminalila bee ka kan ka ke faso duukolo kan, ka a damina a la maminali sebe ladon ma, haan ka se panatali kofili lawasa ma, fo ni bilando gbelen men lankenemayada siikan kitijin bolo.

sariyasen 47. – kantiya panatali maminalilalu ye tede la, bilapɔɔnmali ni mentayeta donjulumali lonkela la dadɔjawo dɔ, men sinfonpanen jaale foloma ni filanan fe.

maminalilalu tede dadɔjawo dɔ, yo kumasen taminen ka a yida pa men, wo ye diyagboya le di.

Sinfonma sariya do le lihala fonen pinnu lawali saratilu dannatee la.

sariyasen 48. – siikan kitijin di a janto panatali baramajanba saratilu dɔ, ani telen maminalilalu te ka alu lakapa kibaroyali ni bilapɔɔnmali fodoba murannu la, kaben sariya sifonma do la sarati dannateenennu ma.

sariyasen 49. – siikan kitijin ne maminalilalu la serede kafa datuun na, ka a lawanka tele biloolu (50) panatali je, ka ben lawankali wo ma, kanben kantii di panatalilalu makili lateeya boloma, kotii lade senfe.

sariyasen 50. – ni saya wala kumandili fefe ka maminalila (seredeyanen) ladahanen do sɔɔɔn, jaale foloma je, siikan kitijin di lade tee tumare 48H kɔɔɔ, wo ye damina la, a lalɔnnin tuma le ma panatali kopabo senkolaya sinfonpada denjedela bolo, kaben panatali lakɔsayi ma.

Ni a benda panatali lakɔsayi ma, waati kuda di latee men di a ke maminali kuda di se ke la.

sariyasen 51. – ka kɔn panatali jaale foloma kɔfili labannu lawanka, ni saya wala kumandili fefe ka maminalila kanpa siyamantii do sɔɔɔn, siika kitijin di panatali kopabo senkolaya sinfonpada denjedela lalɔnnin sa wo di suwandili baaralu masayin latee tumaren 72H wusu kɔɔɔ.

sariyasen 52. – panatali jaale foloma kɔfililu laban lawanka kɔɔɔ, maminalila fila (2) mennu la kanpa sɔɔɔnen siyaman, ni saya wala kumandili fefe ka wo do sɔɔɔn, siikan kitijin di panatali kopabo senkolaya sinfonpada denjedela lalɔnnin, sa wo di panatali jaale filanan tumada lakɔsayi latee, wusu kɔɔɔ men te tamin tumaren 72H kan.

sariyasen 53. – ni saya wala kumandili fefe ka maminalila kanpa siyamantii sɔɔɔn jaale filanan fe, ka kɔn panatali kɔfili laban lawanka ma, wala ka kɔn wo la waanen dɔsii je, siika kitijin di panatali kopabo senkolaya sinfonpada denjedela lalɔnnin sa wo di suwandili baaralu masayin latee, wusu kɔɔɔ, men te tamin tumaren 72H kan.

Sariyasen 54 : ko menu fɔnin sariyasen 50 han 53 lu kɔnɔ, jamana kantii le lon kura lala suwandili ko ma, lon men te tami tele bisaba la 30, ka damina ala seyi miriya ta ma.

Sariyasen 55 : ne sodanso fen ma yeɛ suwandili fɔlɔman dɔ, suwandili filanan lon di la men te tami tele muwan ni kelen na 21, ka damina suwandili fɔlɔman jaabili ma. suwandili papa di damina suwandili fɔlɔ jaabili di dusagbe sariya bonba bolo ani ka la lɔ kalata filanan tele fila 48h suu miniwi.

Suwandili filanan la kani sodanso fila men nɔ mɔɔ siyaman sɔrɔnna kalata fɔlɔman dɔ

Sariyasen56 : sodanso men ba mɔɔ siyaman sɔdɔn filanan wo rɔ wo di kɛ jamana kanti di sariya bon ba bolo.

Ni sodanso fila bɛ kaɲara mɔɔ ko rɔ men ka mɔɔ siyaman sɔrɔn suwandili fɔlɔma dɔ wo di kɛ jamana kantii di sariya bon ba bolo.

Sariyasen57 : ni sɔsɔli ma kɛ sodansolu bolo ka bɛn suwandili jaabili ma, ka wa sariyajuba fɛ, tele seyin kɔrɔ ka damina jaabili kɔntɛ dafa waati ma suwandili dɛkuru bolo, sariyajuba da jida men kɛni jamana kantii di, sodaso men ka mɔɔ siyaman sɔrɔn.

Ni sɔsɔli kɛra a dɔ, sariyajuba di a ɲanabɔ baara lon men te tami teleseyin na (8jrs). Ka damina jeseremalali tuma ma : Kelen a ye kalatali kɛpa too a nɔrɔ. Wo ye ala jaabili lban bɛ kɔkan; walama a ye suwandili la bee, suwandili kura di darɔbɛn tele bikɔnɔndɔ 90 kɔrɔ, ka damina ala bee ma.

Sariyasen 58 : jamana kantii suwandinin lasitɔ a kɔrɔman na waati ban tɔ lon men.

Ni do kafoda kalatali waati kan , ka ma sɔrɔn saya ko ma, sodanso la senbɔli walama dɔgbɛdɛ kosɔn i ko a fɔni ɲamɛn sariyasen 50 han 53 kɔnɔ, sodanso foyi tɛ se lasiila jamana kantii la manda laban waati. Wo di to la mansaya haan jamana kantii suwandinin lasii waati, waati men tɛ tami tele tan ni loolu la (15) ka damina a suwandi lon ma.

Ka damina a lasii waati, jamana kanti la manda kɔrɔ a ye sariyada la lɔnni ala senna bɔli bɛɛ la jamana kɔnɔ.

Sariyasen 59 : jamana kanti bara lasii, a ban ko lasenna sariyajuba pana, a la sii paapaa lon i ko :

Nne.....kanben kantii men suwandinen, nbada nkali Ala pakodo ani Jine jamana pakodo n na horebedeya la ko :

- N di jine siikan ni benben ni mantonnɛ benkanu bupa, benkan sebe ni kanbenjamana ni jɔɔn tɛ, sariya ni sariya bon ni sariyalu tɔnnu ni kiti mirido saratilu mabonja;
- Ceda men karifanen n na, n di wo lawali sariyaboloma ani horeya la; kaben jamana la sabati ni a lawuriki ma,
- N tena n jedekanin makadan na mansaya men kɔɔ,
- Ka ben ni siijɔɔnfe ni faso kekelen di la sabati ja bee ma;
- n di kanben sinfondalu ni tinkudun bee ani faso denjedelaya makankan;

Ni n ka kalikan tipe ke, sariya sarati gbennu ye la n kan;

Sariyasen60: jamana kantii di a bolofen bee ladenin sebenin dantee sariyajuba je a lasii tele tan koro (10jr), ka damina lasii lon ma.

A di a lawa sariyajuba ma tele tan koro, ka damina a la manda laban ma, a bolofennu danteele sebe, a la fabadeja.

Sariyasen 61 : bolofennu danteele sebe do lawa jatebo bonba ni jamana nfoloko bonba la.

Bolofennu danteelele sebe folo ani a la manda laban walama a la baara, wo bee bila to le jamana la kibaroya sebe koro. danteelele sebe folo ani a la manda walama a la baara wolu temabo ka kan ka lagbe jamana la nanfolo jatebo bonba pakodo.

Sariyasen 62: jamana kantii le jamana kuntii di.

Ale le ben ni kanben na kanda la.

Ka janto sariya juba ro, benkama sebe , kanbenjamana ni jɔɔn tɛ, sariya lu ani kitibonda lu la ko latenin nu.

Ale le jamana la kenyerere lakandabaa di, jamana laminin la kanda ba, faso lawuriki ani baarada baa lu la taman ani fodoba fanka luba kunasila.

Ale le tesidilu kuntiiba di

Jamana lankanda jemoo ya leledi ani ale le tesidilu la lande.

Ka lonko ni sebeli lakanda.

A lele jamana sedonna baa lu la kunti di.

Sariyaden63 : jamana kantii le jamana kopalu jida la ani ka janto kepa ro.

Sariyasen 64 : fanka jonjon ne jamana kantii bolo. A di a bolo no bila sariya sebe ni masaya sebelu ido.

Sariyasen 65 : jamana kantii le lasidennu suwandila baaradakun do ani tesidi kunda, ka ke sariya do, telen , sebaya do ani jamana konɔ den bee ye ka do.

Sariya le baaradakun wolu latee la jamana kantii ye lasiili ke la menu do.

Jamana kantii le minisirilu la baaradakunnu yamariyala.

A di ke minisiri lade kunasiibaa di.

Yamariyali boloma, a di se a la fanka do di la minisiri folo ma.

Sariyasen 66 : minisiri folo la suwandili, guvereneman kanasiba, ani guvereneman moɔ lu la baaradakunnu wo ye latee la kangɛbolon (sena) le bolo a la joɔnye do gbundu do a pininba menu ko fo ni.

Gɛbon tanban (banque centrale) kunnasiila n'a kunnasiila sereke, jamana nafolo ko jemɔba, feselila lu la kuntiiba wo bee ye kela sariya le konɔ i ko sariyasen1ka fo ja men.

Sena (kangɛbolon) la lamenni ye lala panatalalu la sebaaya, lonkoya ani telen ne kan.

Etamasɔr kunsiba la suwandili ye kela defasi dekuru baa le bolo gbundu ro ka lamenni ke sodasi men sii to.

Sariya di ala te a kakan ka lataman jamen.

Sariyasen 67 : jamana kanti di anbasaderi lu taa ka lawa jamana gberɛ fe. anbasaderi ye jamana ni baaradakun baa lu la la kela den ne di.

Sariyasen 68 :jamana kanti di se kasoden bilala.

Sariyasen 69 : jamana kanti di se kumala suña kelen san koɔ jamana ko kan baaradakunba, lasidennu ñana sariyada la gbara makeleni konɔ.

Kuma menu fo to wo lu ye sariya le konɔ, soɔoli te kela.

Jamana kantii di se kuma la Jine jama je, ka laden makili walama ka tami jamana konseyibaa lu fe.

Sariyasen70 : jamana kanti di se, na ka sariyada la miriya puma lon wolu la laden ko ro, moɔ fila son da men ma moɔ saba te ma, referandom kopɔ folɔ ka sariyalu vote mennu munanfan ye jamana konɔ denu ma.

Sariyada ni kangɛbolon (sena) la lonkoya ni a la sebaaya, a la benkama koɔson, ni moɔ fila sonda moɔ saba tema, di se a folɔ jamana kantii je ka sariya dolu bila referandumu konɔ.

Yanne suwandilila lu ye makili yamariyali boloma, jamana kanti di sariyaba miriya lon ka ben sariya menu ta to. Ne alu bennin te referandom te se kela.

Ne sariyaba bonba ka miriya di ko a ka ñin, referandom di sariya wo lu wote.

Sariyaba bonba di a janto referandom koña bee ro.

Referandom ba ben porose walama ko fonin wo lu ma, sariya menu tani wo lu di late i ko a foni ñamen sariyassen 127 bolo.

Referandom ye tala mendo fo mɔɔ menu sebeni wo tala ye sorn wote ro 50%. porose walama sariya fonin i ko sariya ka fo ñamen wo te se mafalenna ñasusu ma.

Sariyassen71 : ni kanben kantiiya ceda (dɔkolonɲa) kunnakolonɲa tuun da ɲoon na, ka wo kuun ke kanben kantii la saya wala bɔrɔtɔli, hamante a kumandili ko gbede.

ni kanben kantii ceda kunnakolonɲa tuun da ɲoon na, siikan kitijin di faso gbara kantii lalonnin, a jede ɲe wala faso gbara wasadennu fanbaya bolo.

siikan kitijin di kanben kantii ceda dɔkolonɲa ko lawanka jamana ye na ka lon ko jamana kantii bara sa, a bara yere bo yen, a bara bo a do, a bara sika jamana kantii hakili wala fadikolo ko ma doɔtɔro laseninnu na dantɛeli ko, a di a la miriya ta.

Sariyassen72 : ni kanben kantiiya ceda (dɔkolonɲa) kunnakolonɲa da kantiiya ye karifa la faso gbara kantii le la, ni wo bolodɔgbedennɛn, a di karifa kangɛbolon kantii la, ni wo fana bolodɔgbedennɛn, a di karifa faso gbara kantii sereke do la, k'a bo alu la mɔlɔntiiya datoma.

Faso gbara kantii walama ni wo te yen, kangɛbolon kantii di ke jamana kanti di, a di lasen jama ɲe yo sariyassen 59 ka fo pamen. suwandili kura de ro ben tele keme ne muwan ko ro, ka damina ala sii waati, i ko foni ñamen sariyassen 46 ni 56.

Jamana kantii nɔrɔbila te se :

- Sariyata bonba bola yen ;
- Referandom ke la ;
- Seriyaba noma sfyi la ;
- Mɔɔ bila la ;
- Civili ne tesidi lasila

Sariyassen73 : jamana kanti kɔrɔman nu di kunben mɔɔ di a kura dafe ka ben ala manda kɔro ma.

Jamana kanti di se kelala fan bee.

Sariyassen74 : jamana kantii kɔɔɔɔman na femo lu fennu ni nafolo ni jantondo sɔron i ko sariya ka fo pamen. ko wo lu ye kela le mɔɔ si ka jamana kantiya ke.

Sariyassen75: baaradaba ni minisiri folo lu di ke kunben mɔɔ di alu dinon lu dafe ka masɔron ala kɔroya ma.

Alu di se kelala jamana kanti bolo joro bee.

Alu di fennu sɔron a la bara ko do fo seriya ye a latee.

Sariyasen76 : jamana kanti lakandanin ko juu, gbasi, neneli anj nafiya lu ma i ko sariya ka fɔ ñamen.

Sariyasen77 : jamana kanti te ñanatɔnbɔli kɛ la.

Na bara ban sii la, jamana kanti suwandinin, na tere parti kunti di, a ka kan ka wo bee la lo.

Ko ko si ta kɛ ko a ye teren laden gberɛ rɔ.

A di se parti politikii lu bee makili la ka ben jamana kukan ko ma.

Sariyasen 78 : jamana kantii la baara ne fodoba baara walama yerekanin baara gberɛ te se bennane wo tɛ jama suwandiki kolu.

A te se benna fanani fabandenña lamara ma a gbengbendɔ fasodenya.

Jamana kanti baa suwandi, a di lasii tele biwɔrɔ kɔrɔ.

Sariyasen 79 : jamana kanti la manda kɔrɔ, a te se, a yerekanin, ani ka tami ala denbaya mɔɔ do fɛ walama mɔɔ gberɛ terena fodoba baara ko dɔ, ala jamana baaradakunbalu ni wo tɛ mennu ye a la jantundɔ kɔrɔ.

bololaben menu ye sariya bolon 1ani2 kɔrɔ wolu benni minisiri fɔlɔ le ma, guvereneman mɔɔlu, jamana baarada ba kunnasiilu, jamana nanfolo lamaradiyaba kunnasi ni a kankɔrɔsi, jamana nanfolo ko kuntiilu, jamana jantondɔ jemɔɔ lu ani tesidi lu kunasi.

SIIDA II : KA BEN KOTII FɔLɔ MA

Sariyasen 80 : jamana kantii le minisiri fɔlɔ suwandila yo sariyasen 66 ka jafɔ jamen. Minisiri fɔlɔ tatɔ laGuine jama le tema ka masɔrɔn ala telen kɔsɔn, ala baara ñalɔn na la lonni nafolo ko , adamenɲa, sariya ko lu, tekiniiki walama lonni ani ala lonni politikii kunda, nafolo ko ni jamana namu lu.

Jamana kanti di minisiri fɔlɔ la baara la lola.

Minisiri fɔlɔ di a bolofen bee seɓe a ne Alate la ka wa di sariyada bonba la a sii kɔ tele tan 10j.

A di wa bolofen seɓe wo di sariyada bonba la tele tan kɔrɔ ka damina ala baara dan waati.

Sariyabolon nanina 4 ni 5 na sariysen kɔrɔ wo ye benna guvereneman mɔɔ le ma, sariyada kunnasiibaalu, jamana nanfolo lamaradiya kuntiiba ni a kankɔrɔsi, jamana jantondɔ kunasi lu, nafolo ko kuntiba lu ani tesidi jemɔɔ lu.

Sariyasen 81 : minisiri fɔlɔ le guvereneman kunasi ba di.

A di a tundu, ka kunasi, ka janto guvereneman ketalu dɔ.

A di minisiri lu tema lade kungsi ani minisirilu gnansan na lade.

Sariyasen 82 : minisiri folo di al politiki kuma ke sariyada jamana lade kan, na menna tele biworo 60, ka damina a sii waati. Politiki kuma wo ni jawoli bee le kela kelen di kono wote ta ro.

Sariyasen 83 : sariya fanka ye minisiri folo bolo ka ben lasisebe ma dakun dolu kono sariyaba ni sariya lu bolo.

Minisiri folo lasisebelu, na kera, tato minisibondalu ka ladediya le. Sariya di boloben wolu kepa nafa.

Sariyasen 84 : minisiri folo le civil mansa lu lasila i ko sinfomasariya ka fo jamen, ka ke keneya ro, telen do, donondo, lonni ani jamana konoden bee ye ke a do.

Sariyasen 85 : minisiri folo di guvereneman moolu jidaka jamana kanti la ka ben guverenema bolonpa ma i ko jamana kanti la yamriyali ka fo naman. guvereneman do ke ka kan ka se jamana fan bee la ma.

Jamana kanti di minisirilu ta i ko sariyasen 66 ka fo naman.

A di ala baara labe minisiri folo yen ko ro.

Minisiri folo le koti di jamana kanti nana.

A di sariyalu lataman, tcon nu ani kitibonda la ko lateninnu.

Sariyasen 86 : minisiri folo le jamana marakopuma layiriwa koti di. A d tuntun, ani ka janto jamana fodobaara daben do, kunti lasinnu ani kunti suwandininnu.

SIIDA III – KA BEN KUNNASII MA.

Sariyasen 87 : guvereneman di jamana la politiki daben ani ka ke, jamana kantii la horma do.

A do ke ye minisiri folo le di, minisirilu ani minisiri bonda menna siinin guvereneman na sebelu kuna.

Minisiri folo na la guvereneman moolu ye kotii le di jamana kanti nana.

Sariyasen 88 : guvereneman manburu lu ye kotii le di a la minisiriso kun na minisiri folo pana.

guvereneman moo foyi ne minisiri folo ye kunafulen ko, sebelu, danteli lu men benni ala minisiriso la baara ma, a kankan ka d'a ma.

Minisiri folo ni minisirilu ye koti le di minisiri lu kolate lade do.

Sariyasen 89 : guvereneman manburu lu ye koti le di sariyada pana i ko sariyasen ceme ne bisaba ne nani 134 ani ceme ne bisaba ne lolu 135 ka fo naman.

Sariyasen 90 : guvereneman manburu la baara te manda suwandita di ani fodoba baara walama yerekani baara.

guverɛnɛman manburu lu la baara hakan di la ani tɔnɔn menu fɔni sariya kɔnɔ.

KUNTƆƆDUULA I. – SARIYA LADAN SEBAAYA

Sariyasen 91 : sariyada le sariyaladansebaya kɛla.

Sariyada ye bonda fila le di : gbra ni (sena) kangɛɛbolon.

Fasogbra mɔɔlu tɔɔ ye depite le di.

kangɛɛbolon mɔɔ le ko kangɛ (sénateur).

Sariyada ye politiki siyaya le di, jama ko ni lɔnko ani jamana la kapaya.

A kelen ne sariya wote la, ka to sariyasen cɛmɛ ne basaba nan 130 kɔrɔ.

A di kɛ jamana kɔyiraba di, a di fodoba politikilu

dɔ gɛɛ ani ka guverɛnɛman na baara mafɛnɛ.

sariyada bonda fila wo la ladɛ le kɛla jamana la ladɛ di.

Sariyasen 92 : sariyaladan bolon baara dans ye san 5 lolu le di.

kangɛ bolon ye san 6 worɔ le di.

Sariyasen 93 : fasogbra ni kangɛ bolon ne kɛla jamana ladɛ di i ko sariyada ka la tɛ ñamen.

Jamana la ladɛ wo lu ye kansila fasogbra kuntiba le bolo walama ne wo tɛ yen kangɛ bolon da kunasi.

Sariyata bolon di a dɔbɛn suña kelen san kɔrɔ baaradakun ni jama la lasidennu la jɔɔyen.

baaradakun ni jama la lasidennu la jɔɔyen ye jamana baaradakun nu bɛɛ le makɛla, konseyi ani mɛɛri lu.

Sariyasen 94 : sariyadɔbɛni ye bonda wo bonda le ko fɔlɔ :

- Buro dɔ kɛpa ani baara sariya menu ye a dɔ ;
- Mɔɔ yate, suwandi ña ; kuru dɔ kɛña na la sebaya ;
- Telenbaya sariya kolu kɛña ani kɔnɔdon
- Kuru lu ladanpa ;
- Sariya menu ye kuma ta diya, kuma ye kɛla ñamen ani suwandili ;
- A mɔɔ lu la jamalɔ ;
- Fodoba baara dɔbɛnña bonda kunasi kelen na bolo.

Sariyasen 95 : bonda/tunkun kelen kelenna la kunasi ye suwandila sariyaladansebaya la baara waati le.

Sariyasen 96 : a se ye ariyaladan bolon ye ka ladɛ makili.

Gbara ye daminala octoburu karo tele lolu, a di ban zuluye tele tan ni lolu la. Ne octoburu tele lolu ne zuluye karo tele tan ni lolu te baara lon di, a dalaka ni datun di lawa a tele folo baara lon.

Sariyaden 97 : derina lade kundo ko rɔsariyata bolon bonda kelen kelenna di brando lade ke, ka ke jamana kanti je, sariya bonda kunasi ye a ma kili men ta ye, ñonye sii kunnu kan.

Brandɔ lade ye makilila i ko sariyaden sanfeta ka fo pamen, fo jamana kunkan ko do ye ke lade ko di

Sariyada ba ñonye sikun kudo ke brando lade di lalo.

Sariyase 98 : manda fankalama te foyi di

Vote hankan ye yerɛkanin fen ne di sariya bonda kelen kelenabe la.

Wote nɔrɔ la dahanin ne, i ko sariya bonda la baara sariya kumanin ñamen.

Sariyasen 99 : jamana sariyatabolon ni kangɛɛbolon ye jama ko le di.

Bon kelen kelenna di se, moɔ fanba men ye a kɔnɔ, ka lade ke gbundo rɔ.

Damafalen danteliba bon kelen kelenna kan wo di bila jamana la lalɔnni sebe kɔnɔ.

Sariyasen100 : wasaden ni kangɛ, alu la manda kɔnɔ, bila te ke la alu ko, alu te pinin, alu te lalo, alu te mina walama alu te makiti ala miriya ni vote ala baara dakun do.

lade waati , bila te ke alu ko , alu te makiti fo bondala baaraɔnɔn wolu diñɛra. Ne fali walama fili ye ke lade ti rɔ, a ladahani sariya bonda biro ye sɔn sariya ye wa di.

Ladahali te se makɔnɔnna ne fali ne tipeli ye lawulima le di. Ne wo kera sariya bona biro di lalɔnni leri muwan ni nani 24 kɔrɔ.

Sariyasen101 : wasaden ni kangɛ baara ni fodoba walama jedekani baara gɛɛɛ te se wala i pɔɔnfe yo doɓen sariya ka fo pamen.

Sariya bonda kelen kelenna bɛɛ la baara sariya ka mabupa, sebalia ni kolatɔn pafɔ le ka late.

SIIDA I. - FASO GBARA :

Sariyasen102 : faso gbara nin ye Jine mirindi koyida bon ne di.

sariyasen103 : sa ka ke suwandita di faso gbara la, manidalila bɛɛ ka kan ka :

a) ke laguine ka di

b) ke san muwan ni kelen 21 do a kanajiiwo kɔrɔ ani san biseyi 80 ne do.

- c) Ka i la civili ni politiki hanka diyabo
- d) Ka ke politiki kojira di walama ka bo i jo loyoro ninina kunkelen ni ka madameja sariyalu la telen.

Sariya di suwandili keyoro jate sii, wasaden jate, tonton nu ani alu sara. Sariya di suwandili kopa to wolu nafa, men te se suwandila ani men te ben a ma, panatali kepa ani ko menu di se kela sa wasaden di se mafalenna, ne wasaden siidiya do makara.

Sariyosen104 : kitibonba da janto naapaa dotami puma do ani wasaen nu suwandi. A di fopkonkolu fo ka ban.

Sariyosen 105 : wasaden nu ye suwandila jama le bolo fodoba kansondo telenin do, san lolu 5 koro a di se lakudayala. Jamarili san lolu 5 di se lasuduñala, i ko sariyosen ceme ne bisaba ne woro 136 ka fo ñamen.

Sariyosen106 : wasaden saba wo saba 2/3 fila lasinin panatali tokelenma ka ke jamana la tokili sebe kono kojirali benma do.

Sidiya menu ma lafara suwandili jatebo ko ro, wo lu di latala muso lu ni fetu lu te.

Wasaden bee lasinin panatali tokelenma supa kelen ne kono.

Mamidali lakani parti politiki bee je sariyaba ni sariya lu la benma kono, yerekani ta menu ka sariya bee dafa.

Fo Parti politiki lu kelen anne sariyaba ne sariya

lu benni di se mamidalila lu sebe la kojirali benma do.

Suwandili keyoro lu nafoli wo ye jamanaden lu la kanaya le buya la kandi kepa sariya lu kono.

Sariyosen107 : jamana sariya bolon ye kelen ne sariya lu vote la ka ben fen nu kepa ma i ko sariyosen ceme ne tan ni seyi 118 ka fo ñamen, kangbe bolon na miriya koton i ko sariyosen ceme ne tan ni lolu 115 ka fo ñamen.

SIIDA II. – KA BEN KANGBEBOLON (SENA) MA

Sariyosen108 : kangbe ni jamana la sariyata bolon ye kela jama kuru le di ani fasoden baara kuru lu.

Sariya menu ye i kela kangbe di wo lu fonin ne sariyaba ni sariyado fesefese kono.

Sariyosen109 : kangb bolon te se lalo.

Sariyosen110 : ka ke kangbe di, lañininba ka kan ka :

- a) ke lagune ka di
- b) Ka i la civili ne politiki hanka diyabo
- c) ka ke san binani 40 do a kanaji wo koro ani san biseyi 80 ne do.

Ka ke kangbe baara la di fo jamanaden ye lon telen bolo ma, tee don, baara jalon ni lonkoya dakun do lu , kitiko , nafolo ko, politiki, adamadenña, namu , dina ani lonniya.

kangbe baara ne baara ghere te benna, politiki kono walama politiki ñaña. Anne fodoba baara ne yerekani baara saralita foyi te benna.

kangbe baarala fankelen $1/3$ ye tala jamana kanti le bolo, jamako ni baarako kobonni nu tema ani mo kalalama do lu, mennu ka sariya dafa i ko sariya bolon 1 ni 2 ka fo ñamen.

kangbe baarala fankelen $2/3$ suwandini panatako baarala le bolo ka fara konseye la jamana tunkunnu la

sariya dofesefeseni da jatesi, suwandili keña walama kangbe lu taa ña, suwadilibaliya ani benñonmabaliya, tondon nu ni sara wodi jate sariya mennu ye ka lu norobila, ne kangbe loyordokolon kera yen.

Sariyassen111 : kitibon da janto timinadiya suwandili paapaa do ani kangbe lu la ñanatali do.

A da janto fanani kangbe baarala lu ta ña do ani kangbe baarala mennu te tala suwandili ma.

Sariyassen112 : kangbe bolon, jamana kanti la kunmaji a kan, a da bolono bila adogbe lade koro, civili lu la lasili natali baara dakun nu ta mafanfe i ko a fonin pamen sariyaba nin kono.

Sariyassen113 : kagbe bolon ye kadanna ka adamadenña jususuma ni kanben na don jamana kono.

Wo ro, a da paben, ka foyonko paben jamana konoden tunku lu te ani ka kaben na yiriwa.

I ko foni pamen sariya bolon 3 sariyassen 4, kangbe bolon baarala lu ye namu, lanbe ani lagune sija konogbenna le di.

Kuntali- jamana sariyatabolon ne kangbe bolon na sebaya ka sariyata ko ma.

Sariyassen114 : jamana sariyata bolon kelen ne sariya vote la i ko mennu fon *sariyassen 118* kono.

Jamana sariyat bolon ne kangbe bolon le sariya vote i ko fono pamen sariyassen 115 bolo.

Sariyasen115 : jamana sariyatabolon ni kangbe bolon ne sariya suwandila dakunnu tema :

- a) ka jama kuru ladan, alu la sebaaya ani maralida hɔrɔnyali dɔ ;
- b) jamana sariyata bolon ne kangbe bolon na suwandilɔ, mɛn tɛ sariyaba kɔnɔ ani jama la lasiden nu la kawandiliba lu la panatako marakan dɔ ;
- c) dekuru lu la panatako ani dekuru kɛrɛfɛ ta lu ;
- d) Ka jamana marakopuma la yiriwa ;
- e) Ka kumapɔnya la sabati ; bɛn ni kanbɛn ;

Jamana sariya bolon ni kangbe bolon di dɔnsɛn sariya panatali, fɛɛrɛ ani baarabololanin.

fɛɛrɛ sariyalu di jamana sabati ni wuriki dɔnsɛ siyaman la ani jamana la sarati.

Baarabololanin sariya di ala tɛ dakunnu ma jaman nafolo ko ani adamadenɔa.

Sariyasen116 : jamana sariyata bolon ani kangbe bolon da kumaji yiriwali baara kan walama sariya fɔnin sa bɛn di kɛ sɛbɛli kɛlɛn ma. Miriya kuda di se lala a kan a karan fɔlɔ na ni sɛbɛ fɔlɔ lataminin ye kɛlɛn di, ne lagbasila ko ta rɔ i k sariyasen 121 kumanin a kan pamen.

Ne fɔpɔnkɔ donna jamanasariyatabolon ne kangbebolon tɛ ka bɛn sariyako ma, a karan ban kɔ rɔ a bon kɛlɛnkɛlɛnna bolo, ladɛ di makili kuru pabasanni dɛnkomapɔnnu la, sa bɛn di kɛ sɛbɛ kɔnɔ ko kɛlɛn ma yɔ jawoli ye kɛ kan pamen. kuru paminin nu la ladɛ ye kunasila minisiri fɔlɔ le bolo ne sariya ko le. A ye daminala jamana sariyata bolon kunsɛ ne kangbe bolon kunasi le bolo ka kɛ pɔɔnfɛ na kɛra sariyako di.

kuru paminin ni dɛnkomapɔn nu la sɛbɛ kɛnin di la guvɛrɛnɛman kɔrɔ sa sariya bon fila di bɛn a ma.

Ne kuru paminin ni dɛnkomapɔn ma bɛn sɛbɛli kɛlɛn ma, guvɛrɛnɛman di jamana sariyatabolon lɔ a kɛla fasayi.

Faso gbara di se kititɛɛla sɛbɛ mɛn na dannɛ dekuru paba sanni dakapani bolo wo sɛbɛ laban mɛn suwandini a le bolo, mayɛlɛmanni kɛlɛn wala siyaman lakudakudayaninnu sɔn kɛnin mɛn ma sariyabonda bolo.

KUNTɔɔDUULA III. – KA BɛN LAWALILI SEBAAYA NI SARIYA LADAN SEBAAYA Tɛ KOLADɛNɔɔNYALU MA.

Sariyasen117 : sariyalu ta ye wasadennu, sariyabonda sinfonu, ani kunnasii bolonba.

Sariyatabolon ne kelen di se sariya suwandila (wote), sariyasen70 nan bolo kɔɔɔ.

Sariyasen118 : sariya di kolu lalo ka a ben :

- Hɔɔɔyalu ani hake bajulu daja, ka a ben Lihalalu kepama ani daannu di se la la a la ;
- Jamanadennu ani fodoba maralida la wajibilu ;
- Majulu mennu ma tintin ni jamanadennu kan ka a ben jamana latankali ma, alu jede ani alu la nanfololu ;
- bolomaya baju mennu di ni jamana baaradennu ;
- Danfadabɔlilu kunkɔɔtalulu ;
- Fasodenya hakelu, fasoya, jamana ani mɔɔlu seko, ka a lo ni i fuduni, tuunɔɔnnalu, ani fununsereyalu ;
- Lataamanpa men benni an na landalu wolu la kɔɔsini ka a ben an na hɔɔyalu ani hakebajilu ;
- Taya marali, hakelu sebelu ani wajibilu fasodenpa ani julayakalu ; marali mina, fodobayali ani kelennata ;
Fodoba dekuru marali ,
- Dekuru la marali, Bedebedeli seredelu ani kɔdonbaaya susariya.
- Jamarilu baaradalu do ;
- Jalatii kotiilaka siisariyalu ;
- Sariyate dɔbenninani kasobon marali ;
- Daali ani dadɔben kititebonnu jamari
- Sariyatipe latee ani pangili(ɔɔɔ) meenu ka kan ka la alu kan ;
- pangili lataamana ;
- yafa ;
- fanka la waati lakɔɔsi baarake ani keke waati ;
- wodi labo maralilu, wodilamarayɔɔ, dekurulu mennu ye ladenkeneyalila ; lannanɔɔnya ani lamarata ;
- wodi ladinpa ani ninsɔɔɔlu fesefese suuya suusu ani bololadinnu diyagboya talu ;
- jamana la lasilden la siisariya
- lamini lakandanli, fendilanbali lataamani ani jidiwali kuntaanin ;
- taamalu (transipɔri) marali ;
- maralilu feretilalu, lalonnin ani bilanɔɔnmali.

sariya di tɔɔnnu bajulu lalɔ :

- jamana latanka sinfonpali fodoba ;
- Mafaa lakanda jamado ;
- Karanko, lɔnnibaa papininin ani baara makarapa karan.
- Baara hake, baaralalu kunfolalu hake ani jamaya lakandan ;
- Lɔnkoya wuriki faso ceen lakandan;
- Jamana la duu (yɔɔ) mara ani a la tanbija.

Sariyassen119 : ko mennu booni sariya ta yɔɔ do wolu son panabonile.

Ni sariya bolodɔbennu tambida ko lu do mennu ye sariya dakun do. alu di se mafalen na jamana kantii fɔkan nate, a mafene kɔfe siikanko kitibon bolo.

Ni sariya bolodɔbennu tambida sariya dakun. Alu di se mafalenna sariya gbede la, a ma fene siikanko kitibon panaboni sariya sebelalu.

Sariyassen120 : kumabon bonda wo bonda bee di a ta jɔɔnye siikun bila a sendo.

Minisiri jamɔ fɔlɔ dise tɔɔsebe mapininkala, ka a ben jɔɔnye siikun gbedinma, baara bololanin do, natali do.

Kolatamanja do lawankali.

Sariyalu mennu sebenin jɔɔnye siikun kɔɔ gbedin keɔama wo pabo waati ti se tanbila kumakeden jɔɔnye sabala.

Wasadennu, sariyabonda sinfon ani kunasii bolonba dise sariya lakudakudaya kunnasii bolonba la sariya lakudakudayalu wolu ye jidala minisiri jamɔ fɔlɔ le bolo wala kotii (minisiri) do.

Sariyassen121 : Natalilu ani lakudakudayalu mennu ma pinikani wasadennu ani sariyabonda sinfonnu bolo wolu dise laminale tuun ni alu booni yɔɔ le do wala ni alu te donna faamuyali fanka mennu lawani jamana mansace ma ka a ben sariyassen130 nan na taamanpama waati wola.

Alu di se laminale le ni a la tanbi tina dobo fodoba nanfololu la, ni a ma fodoba doni ladan wala a di a la juuya, fo a ye sodo a ma pesi wodi men toniye wodo.

Sariyassen122 : ni benbaliya nada kumabon bon do ani kunasii bolonba tema, ka ben lakudakudaya laminale ma. Siikanko kitibon ye kuma a kan tele seeyin (8) kodo, ka ben minisiri jamɔ fɔlɔ la kuma ma wala a baa ke bon men na kundala wo mansa.

Kitibon baa men nalo wo di tintin alu beekan.

Sariyasen123: Faso gbara kelen de fodoba nanfolo kunkansariya suwandila (wote).

Fodobanafolo kunkan sariyalu le a lateela san wo san jamana nafololu ani donilu saratilu do ani dominalu mennu nesini sariya men ye siikan dafala.

Sariyalu ye a la korosi san wo san dagili baaranafolo kofililu ani benmali ye ke danfaraboolu ye ke kofililu ani kopesiilu Fodoba nafolo kunkasariyalu santeminin tema. Alu ye suwandila (wote) jamana lasodon ani a la fere kongben bonda jateli kitida sedeyasebe le ma men nesinni faso gbara la.

Sariya gbere matee lataama san teminin wo ye bilale faso gbara la sakani karo wooro (6) dagili baaranafolo latuun kofe.

Sariyasen124: Faso gbara ye baarakenafolo dakapenin Suwandi.

Minisirilu pamoo folo ye faso gbara mina sariya gbere matee fodobanafolo kunka sakani 15 konbitii (10eme mois).

Fodobananfololu kunkasariya ye suwandilale sakani 31 meneba. Ni dalilu suu-suu ka a ke 31 meneba lon, baarake nafolo ma suwandi, kunnasii bolonba ye dogbedin pininkali jamaruli ke faso gbara fe ka nisonko masoro.

Faso gbara di kuma kunasii bolonba la pininkali kan baara lon fila mennu baa tun wola.

Minisiri pamoo folo la pininkali ye nesininna faso gbara la sakani 31 meneba (12eme mois)

Wo ko do, faso gbara di bila a nefe fodobanafololu kunkasariyalu dagili jamana mansace Jamari koma ka san temini baarakenafolo sariya lasae.

Fodobanafololu kunkasariyalu dagili di lalo, sakani 31 binna wulen.

Sariyasen125: Tele biwooro (60) ye faso gbara ne ka fodobanafololu kunkasariyalu Suwandi (wote).

Ni dalilu karabanin bilada a do, kunnasii bolonba ma se gbere matee fodobanafolo kunkasariyalu bila la a waati la, jonye di wa a ma i koru ani telen bee la, kabako jonye do. Kabako jonye wo ti se tanbila tele biwooro (60) la.

Sariyassen126: jamana lasoɗɗon ani a la fere koɗoɗben bonda jateli kitida ye feseɓeseli laɗenkeneya ka a ben fodobanafololu kunkasariyalu kedi. A ye sedeya seɓe ke faso gbara ma ani sariyabonba.

Kunasii bolonba ye a lase jamana lasoɗɗon ani a la fere koɗoɗben bonda jateli kitida ma waatilu mennu foni seɓelu mennu wajibiyani feseɓeseli dagili men foni seɓenisira tanbinin.

Sariyassen127: Sariya ye latanbila kumabon bon faamuyanin ne ma baaron seyin (8) ka a damina ben baa ke a ma, jamana mansace ye a lawanka.

Jamana mansace ye sariya lawanka tele tan ni naani (14) ka a damina a baa la tanbi a ma lon min.

Lawankali waati wo la, jamana mansace di se, bataki,ɗinikala faso gbara fe wala kangɓe lateɓeli kudu mapinikala ban te se kela men ma. Lawankali waati dan di la den.

Sariya toɗseɓe ɗoɗnye siikun fanka ye di la wole ma. A ti se suwandila (wote) a karan filanan do fo fodoba gbara wala saribonba moɗlu fanba ye kuma a la tanbi kan.

Sariyassen128: Tele seyin (8) men ye tuunna sariya do la tanbi, jamana mansace, minisiri jamoɗ folo, faso gbara kantii, saribonba kantii, jamana deɗkuru men ye fasoden joodon ani adamadenya hakeɓu wala wasadennu wala sariyabonbalu moɗba a doyanin di se ka a ben sariyassen140 nan ma siikanko kitibon minala jiiya do ma ka sariya ni siikan benɗoɗma feseɓese.

Lawankali waati dan di ladun.

Siikan kitibon ye a lateɓe tele bisaba (30) men ye tuunna a la a mina damina wala, ni jamana mansace ka delili ke

Dalilu la men ye doɗɓeden di, tele tan ni loolu (15).

Bolokoɗo sariya do, men lateenin ko a te benni siikan ma wo te se lawankala kumate a keli ma.

Siikan kitibon na kolateenin ye lawankala jamana la fodoba foɓe la le.

Lawankali waati dan majan ka a damina kolateɓe lawanka siikan kitibon men ye a kofola ko sariya benni siikan ma.

Siikan kitibon na kolateɓe ye waajibiya le di bee ma.

Sariyassen129 : Ni sariya do to da a ma lawanka jamana mansace bola ka ben foni, ko keƙama, faso gbara seƙeda wala saribonba ta dise siikan kitibon minala ka waati men foni siikan kono ka wo latanbi lakwasi.

Siikan kitibon baa ban waati latanbi lakwasi la, a di siladi ka sariya la tanma, a seƙe ani a lawanka jamana la fodoba fobe la.

Sariyassen130 : jonye gbansan waati ni lihalaya gbeden ma, faso gbara wala bon fila ladenni, fennu ke jama, alu di se a nodobenna sariya do jamana mansace di a latee mennu bonni sariya yoro, waati dan men dini ani kun jonjon.

Waati dan ani kumasekunnu mennu bilani sariya lasenin, jamana mansace ye sariyalu ta mennu di lataanma a baa ban lawankala tuun. Wolu di ke kodomandi ni ghere matee sariya do ma seƙenteya ka a bila faso gbara kodo wala ale bonba fila jefee sakani waati men foni sariya lasenin bolo ;

Jamarilikannu ye molon lataama sariya do mara fco a seƙenteya. Alu di se lakudakudayala sariya seƙenteya suwandi (wote) tuma.

Jamarilikan seƙenteyali wo ye sariyaseƙe molon do sodo ani a tise mafalenna fo sariya do.

Sariyassen131 : sariyalu mennu mankutunin ko siikan dafa bii siikan do wolu di ta wala mafalen ale bonba fila la dinnin jamana lalilikan, sinfonnu fanba (2/3) mennu ye a do, sariyassen 202 nan bolokodo.

Sariyalu mennu ye siikan dafala diyagboya le ka alu bila siikan kitibon kodo ka alu mafenen ni a benni siikan ma sakani alu ye lawanka.

Alu ye lawankala jamana mansace le bolo, ni siikan kitibon ka a latee ko a benni siikan ma.

Faso gbara wala sariyabonba ti se jamana mansace lola ka a la jamarilikan sila ma ko mennu bonni siikan dafa sariya do.

Sariyassen132 : Minisirilu (kotiilu) di se la menna waati bee faso gbara bolo wala saribonba. Alu di se ma demanna alu baarakejonnu bolo.

Sariyassen133 : kunasii bolonba waajibiyani ka fen la se faso gbara wala sariya bonba seƙe suusuu, kunafulen suusuu ani jafoli suusuu a baa ma jinika men ma a la marali ani baaradalu do.

Kunasii bolonba fεsεfεsε fennu mennu ye faso gbara ani sariyabonba bolo wolu le ten :

- Kumakɛdennu la fɛsɛfɛsɛlilu ;
- Kumakɛdennu kunafulen kelalu ;
- pinikalilu da dɔɓɓililu wala a sɛbeninnu ;
- waati pinikalilu ;
- lamenninu dɛdalɔ.

Sariyasen134 : kunasii bolonba dɔfɛsɛfɛsɛ ko, faso gbara di se fɛɛ sila kunasii bolonba la kokunɲa la ka ben miriyayidasɛbe suwandili ma.

Miriyayidasebe ye lalala ka ben benbaliya kunajan do ma faso gbara ani kunasii bolonba tema ka ben pinikali baju men benni:

- kunasii bolonba la fodoba beɗeɓeɗeli laborisila men jidani minisiri jamɔɔ fɔɓ bolo kumabon pakɔɔ.
- jamana mansance ka taman sila men bila minisiri jamɔɔ fɔɓ kɔɔ wo kojabilu baa ke dafalaali di.
- feseɓeɓeli dedalu wala kumadennu la kunafulennu la kundɔlu sababudon kunasii bolonba ka a kun ke a la sinfonnu dodi wala siyamannu.

Miriya suu men di se laminala le ko ni ka kelen dɔtalan tan na wo ye a bolon ɔɔ bila seɓe dɔ a dɔyanin wasadennu mennu booni kumakedennu dekuru boonin ɔɔma.

Suwandili ni a dina bole ko fɔ miriyayidaseɓɓe ladon tele saba kɔfɛ.

Suwandili jumalu dɔɔn de madanna miriyayidasebe la koda. Wo te se tanbila ko f fanba naani ɔɔn saba (3/4) sinfonnu mennu ye faso gbara ladanna.

Ni miriyayidasεβε lafilida, mennu ka alu bolonɔɔ la sεβε dɔ alu di se ka kuda nata a le ɔɔnye kelen dɔ.

Sariyasen135 : ni faso gbara sɔn da miriyayidasɛbɛ ma, mirisiri jamɔɔ fɛlɔ ye kunasii bolonba la senbɔli sɛbɛ don jamana mansace bolo. Jamana mansace ti se ka a ban wo ma.

Sariyasen136 : ni benbaliya menda kunasii bolonba ani faso gbara tema pinikali bajilu kan, jamana mansace di se, fasogbara kantii majinikala kofe, faso gbara jensen janatalilu kuda bara ke tele bikonondo (90) men tuunni a jensen na.

Faso gbara kuda ye a lade, sani tele tan (10) men ye tuunna a suwandila.

Ni wolu ka a lawa faso gbara wasadennu fanba sonni kodoman fanba la loyoro latanbi ka ben pinikali men ka do jense nawuli, kunasii bolonba wajibiyani kabo a loyoro ka ben benbaliya kunajan kunma, tele tan men tuunni suwandililu la.

Ni kunasii bolonba ma bo a loyoro kodoman kan ka ben benbaliya kunajan kunma, jamana mansace waajibiyani ka a senbo. Tuunali lakani ka ben bii siikan sariyasen 72 nan ma.

Jensen kuma ti se folo sakani sariyala san sabanan ma se ani jamari kantiilaka kelen do, ka tanbi sopakelen na.

Ni benbaliyadonda kunasii bolonba ani faso gbara tema sakani sariyala san sabanan, siikan kitibon di se mina jamana mansace bolo wala faso gbara kantii wala wasadennu(1/10) mennu bonni kumakedennu dekuru bonninponmalu siikan tibon na domiri le wajibiyala kunasii bolonba ani faso gbara kan.

Faso gbara ti se, jensen ponkili kodo ti se a kodonna siikan kitibonna domiri ma.

Jamana mansace ye kunasii bolonba la senboli pininka ni wo ma a fanmajii siikan kitibon na domiri ma.

Sariyasen137: tesidi la so mina waati, ani koroto waati wolu yamarili jamana mansace bolo, fo faso gbara kantii ani sariyabonba kantii miriya ta kofe.

Tesidi la so mina waati wala koroto waati, jamana mansace di se, sariya jamana molonnu lakandan, ka jamarilikan ta sariya waajibiyaniin suusuu ka ben marada horoya makadani ma, jususuma lase ani a to a ma fodoba Jamari.

Kumabon ye a ladin

Tesidi la so mina waati wala koroto waati, faso gbara ti se jensenna.

Jamana kantii fakan nate men ye tesidi la so mina waati wala koroto waati lawankala di do kudayala tele tan ni loolu temi kofe, foni kumabon ladinni jamana ladeba do ani jamana mansace (kantii) la minali le di a la wa jefef. waati men dan ti se tanbila tele tan ni loolu (15) la. Waati wo danna, jamana kantii di siikan kitibonba mina alako ka a lon ko mennu ka tesidi la so mina waati wala koroto waati bila do.

Wo ko dɔ, siikan kitibon na miriya, wo ko di na kundɔjapa ya, jamana ladɛba, ye mina kokuda kɛ jamana kantii ye waati dan na japaya kudakɛ. Jamana ladɛba ye lalɔnna le waati bɛɛ kuntii faamuyanin bolo ko wapama.

A ba kɛ ja-a-ja ma, mɛn benni bolodɔbɛn woma, jamana ladɛba di suwandilike sinfonnu fanba.

Jamana kanti fɔkan nateninnu mennu tani kɛli ma tesidi la so mina ma wala kɔrɔtɔ waati di bɔ kudaya la mennu labanna.

Sariyasen138: kɛɛ waati lawankali jamana mansacɛ, ba ban lɔla kumabon ladinni jamana ladɛba, sinfonnu fanba saba jɔɔn fila (2/3)

Kuntɔɔ II kitibondabalu baaradabalu (siibololu)

Sariyasen139: kitibondabalu siibololu pasiini sariyasen41 nan dɔ alu ani kitibonda dolu, kiti sebaaya, siikan kitibonba ani sariyatiiya sanfɛta ladɛba la sariya jɔnjɔnnu kɔdɔ.

Sariyasen140: siikan kitibon de kitibon faamuyanin sikan ko dɔ, panatali hɔɔyalu ani adamadenya hake.

Wo tɔɔ dɔ, a ye:

- mɔɔ kɛɛ la adamadenya hakɛlu ani fodoba hɔɔyalu la sabati;
- sariyalu siikan dɔ kiti, jamarilikannu I ko dunia kanbennu sɛbɛ la bɛn siikan ma;
- A ye a janto jamana panatalilu ani kandilu tuunɔɔnna a ye mɛn yiiyalu dɔgbɛla ani kɔfili dankɔɔsilu lawanka
- A ye a janto jamana baarakundalu siikan ka baara mennu karifa alu la wo sariya bɔpa;
- A ye jamana mansacɛ la lasenninkan masɔdɔn ani demɛ baarakundalu sinfonnu ka bɛn kunasii bɛɛyamɔɔlaka ma.
- ka miriyalu di jamana baarakundalu mina ma, mɛn benni bolodɔbɛnnu mennu pasiini siikan dɔ
- A ye kititɛɛ mɛn bɔɔni siikan ma, mɛn kɔdɔtanin ale jakɔdɔ ko siilakan, mɛn bɔninkɔ ma siilakan.

- A ye kititee mennu maben mansace kewalilu ma men tani keli sariyasennu 3,62,119 ani 137 i ko jiiya bolodonna kanma jamarilikannu mennu tani keli sariyasen130 nan.

Sariyasen141: sakani bolonbala benmakannu jamanalu te, siikan kitibon wajibiya minani ka korosili ke benkonma siikan ma jamana mansace, faso gbara kantii wala sariyabonba kantii bolo ni a ka dalilu kundon benmakan wala jamana ni jamana la benmakan te benni siikan ma, bolonbala ye sorna a do le bolodoben benbali siikan ma too mayeleman.

Siikan kitibon na kititee waati dan ye tele bisaba (30) ka a ni damina a la da a koronni (mina).

Ni a benda gbedinma, waati dan di lana tele tani ni lolu (15).

Sariya do di siladi bolonbala la wala benmakan jamana ni jamana te ye lawankala le ni a kofa ko a bara ben siikan ma.

Sariyasen142 : siikan kitibon wajibiya minani jamana mansace bolo ka siikan benkonmala korosili sariyado fese-fese sakani a ye lawanka ani jamana baarakundalu la korodotaama sariyalu, sakani keli ye bila a sendo.

A di se mina la minisiri pamwa folo bolo, wasadennu tan kon kelenan donanin wala sariyabonda sinfonnu wala jamana dekuru men na dinni jamanaden joodon ani adamadenya hakelu a la labannu siikan ko korsi sariya gbansannu sakani a ye lawanka.

A la kititee waati dan tele bisaba (30) ka a damina a la da a koda lonni (mina), men ye nala lataamara dansii sariyadofese-fese.

Siikan kitibon mina di waati dan na den sariya lawankan sariya do kofa men konni siikan ma wo ye fu le di. A ti se lawankala kumate a keli ma.

Sariyasen143 : mwa wo mwa I di se siikan kitibon minala ka ben sariya men konni siikan ma, kewali silakan.

Minisiri pamwa folo, jamana dekuru mena dinni jamanaden joodon ani adamadenya hakelu kantii ani jamana dekuru ka ben wuriki ma alu la baaradalu la konye puma kunfa, alu di se siikan kitibon minala alako ka korosili ke benkonma siikan sariya do men lawankani ani kenin.

Mwa wo mwa i di se ko men ye I fanfe ka a koda men konni siikan kofe sariya do kitibonba men minani wo pakoda.

Kitibonba wo ye kititee lalo ani a ye men bonin ko lassee siikan kitibon jakodo. A ye kuma a kan waati dan tele tanni loolu (15) ka a damina a mina ma.

Bolodamina do kofa men bonni siikan kofa wo lawulini le.

Sariyassen144: siikan kitibon na kolateninnu tanbi ti se kela wolu la. A diya gboyani fodoba fankalu bee tesidilu ani lakandanlilalu, sariyabondadolu, maa kede wala joodon.

Sariya ye maa suu-suu jankini men ye siikan kitibon dosidili maswola.

Sariyassen145: siikan kitibon sinfonnu ye maa tan ni kelen (11) de di a bee lajineka, alu sii doyanin ne san binaanin a ni loolu di (45) alu panatamanni a la baaralo le la ko la ani a la harya joodon ani hankililabaara.

Siikan kitibon sinfonnu suwandini ten de :

- 1- Sariya baarada fila, mennu bara san muhan ni loolu baarake a doyanin, suwandini alu dinjannu bolo ;
- 2- lakaralila jinilila fila (2) mennu la lonniya bara san tan ni loolu (15) ba a doyanin ani doktorat ye ke alu bolo fodoba hake do, a ye suwandi a dinjannu bolo ;
- 3- maa naani (4) ye panatamann cadiri balu tasma mennu na baaralon na kalini sariya do (hake sariya do), bedebedeli lonniya wala kunasii panatalika, a doyanin han san muhan (20) lonni ye i la :
 - a- Maa fila (2) jamana mansace bolo a kun ye ke maa ya do jafa baara lon na kalinin dekuru denbali kunasiila mara makadanin ani adamadenya hake lihala mayele ;
 - b- Kelen (1) faso gbara bolo ;
 - c- Kelen (1) sariyabonba bolo.

4.4. Kunmafalalu fila (2) mennu bara san muhan (20) ke baarado ani lonni lakalini panataliko fannko do ani adamadenya hake a ye suwandi a dinjannu bolo siikan kitibon sinfonnu ye siikanko kitilala too le ta la.

Sariyassen146 : siikan kitibon sinfonnu ye lasiila jamana kanti fakan nate ye tanbilale

Sariyabonba la dibido janye tuunnin janna alu ni maa balu mennu la natani ye tanbila a la miriyadi .

Siikanko kitilalalu la watii jamarilan ye san kondo le di se ti kelamenma .

Siikan kitibon na kantii ye suwandila le a dinƴoonnu fanda bolo kaben waati jamarilan sariya baaralalu tema ani kititeelalu mennu la lonniya kabon kitibonna.

Sariyasen 147 : ka kunfa,siikan kitibon di kititee deƴuru doƴmannin kitilalalu moƴ koƴoƴo(9).

Dekuru doƴmanin wo ye a sila ka ko dolu latee

Sariyasen 148: tele biwoƴoƴo(60) waati dan,sakani kitibon sinfonnu la jamarilan waati ye tanbi ,siikan kitibon kantii wala a la sinfon moƴ do ye sariyabon la mina alako ka maradalu makili sariyasen 145 nan ka tanbi sinfon kudalu suwandi ma .Sariyabonba kantii ye makilike a jeƴe kani wanike ma maradalu mennu yennin sariyasen 145 nan ka tanbi sinfon kudalu suwandi ma,ni siikan kitibon kantii ma mina waati dan men foƴni.

Sariyasen 149: siikanko kitilalalu demenni alu la baara daludo,deƴuru kankoroƴsiili lajine ka denno ,alu soƴsoƴi doƴyanin de san bisala ni loolu(35) di .

Alu ta ni ƴoonɗan sila le kan,mamidalilalu tema mennu ye a jidala ko alu bara san loolu lonni makafu ke jabadala hake do wala beƴebeƴeli lonniya do .

Tali men jamarilikan ƴoonɗan ladonin jamana kanti foƴkan nate le do kotuyalu (minisiri) la laƴeba .

Sariya doƴseƴese ye kankoroƴsiilu jate latee ani baara lihala a la lasenninkan siikan kitibon ƴakoƴo.

Sariyasen 150: siikanko kitilalalu te se bo layen alu la jamarilakan waati la ni kojuu wala sariya tipen ,siikanko kitilalalu di kiti sanfe kitibonda .

Siikanko kitilala ti se noƴegbenna,minala wala ka a lamara ni siikan kitibon ma jamarilike. Fo ni kojuu wala yeli tipeli dakundo .Wo ko do ,siikan kitibon seƴeda di lalonna,waati men te tanbi tele kelenna(24h) .

Sariyasen 151: siikanko kitilalalu ye lasenna le , fodoba toloƴalo lawakanin ,lajine jama ƴakoƴo koƴidani jamana mansace, faso gbara kantii ani sariyabonda kantii, kumakan mennu : « N bara kali,kunkoƴtala Ala ƴakoƴo ani lajine jama ƴakoƴo :

- Ka n'na baaralu ke a ƴa ma kan hoƴoya bee,telenbaaya lenen wakalibaaya, ben ani telen siikan ani sariyalu bopa do ;

- Ka gbundu lamara kunfalu ani suwandililu ;
- A kana fodoba dakun foyi mina ani a kana hankili jini foyi di pinikalilu ma mennu lawulini kitibon na sebaaya dɔ (faamuyanin) ; ka n taman hɔɔɔya ani kantiiya kitilala.Ni n' ka lasennikan tiɛ,sariya ye latelen n na .

Sariyasen 152 : siikanko kitilala la ɔyɔɔɔlu ni panatali ye ke la jamarilikan ye baara men dɔ wolu ti benɔɔɔnma ,fodoba baara suu-suu,fasodenɔa wala tesidi ,baarado suu-suu saradiye men dɔ ani jamana kɔjida ɔyɔɔɔ wala dekuru .

Lakaranni keleya ,wo te waati baa tala,karabonnu sanfetalu ani baara makaraya diya ,wo ɔɔɔni le men ti benɔɔɔmaludɔ.

Sariyasen 153 : sariya dɔfeseɔfese di dɔbennin lateɛ lataamanɔa, mina waati dannu ani bila ye kela sila men ko siikan kitibon. A di a lateɛ fana nafalu,yiyabulu ani alu la sinfonnu kolo mara lihala

KUNTɔɔDUULA II. - KITIYA SEBAAYA

SIIDA I. - FODOBAYALU

Sariyasen 154 : kiti sebaaya dafanin le sariya sebaaya ani sariya la dan sebaaya . A la taamanni kitibonda lelu bolo . Kitibonbalu ye dɔsidili wulibali mennu tala woye waajibiya la le faanu kan ani fasodenɔa kuntiilukan ani tesidilu . Sariya ye jankili kela mɔɔ suu-suu men baa a fɔ ko kitibonna dɔsidililu te lataaman.

Sariyasen 155 : sariya baaralalu ye alu majila, alu la ɔyɔɔɔ baaradɔ, sariya kuntii le kelenɛ.

Sariya baaralalu mennu ye a daadɔ ani kitidasii ani a lawali jamana mansace le wokela, minisiri(kotii) men ye kitibon kuna wole a wanikela, sariyatiiya lalila sanfeta la miriya benɔɔɔnma kofe.

Sariya baaralalu mennu ye a daadɔ wolu te se ɔɔɔlaye. Siisariya, lateɛni dɔfeseɔfese sariya kelendɔ.

SIIDA II. – KA BEN KITIJIN SANDɔTA

Sariyasen 156 : Sanɛ kitibonba le kitibon bɛɛ sanɛ tadi jamana kɔɔɔ sariyatɛeko ani maraliko.

A siini sebaaya (lonniyalu) fɔɔɔɔnkɔlu ani hankili pininnu.

Sariyasen 157 : Sanfɛ kitibonba ye kumala, kitiwaya mapinin wala labee, duuma kitibonnu la kitilaninnu ani lateeninnu sanfɛ kitibon ye kitilala folo ani kunti laban de a di sariyasila maraliko do jamana mansace minisiri pamoo folo ani kunasii bolondaba sinfonnu.

A ye kitilalale di ,kuntii laban,sariyasila dolu maralikolu .

A ye kitite mapinin men boonnin a do siikan kitibon sinfonnu suwandilipamaani jamana kanti fɔkan nate lasinsinnin ninnu ka ben sariyasennu 145 ani 146.

A ka lon jamana lasodon ani a la fere konogben bonda jateli kitida la dosidililu kitiwaya mapinin wala labee sila.

A kalon kitiwaya mapinin wala labee sila, duuma kitibonnu la dosidililu kaben maraliko fɔpɔɔkolu dolu .

Sariyasen 158 : jamana baarakundalu di se kolankodo kela sanfɛ kitibonɛ saratilu do danteenin bii siikan konɔ, ko suu-suu men lawulinin a la sebaa ya konɔ(lonniya).

Sariyasen 159 : sariya baarala sanfɛ kitibonda la loyɔɔlu ni panatali ye kela jamarilikan ye baara men do wolu ti benjooma,fodoba baara suu-suu ,fasodenɛ tesidi , baarada suu-suu saradi ye men do ani jamana kojida loyɔɔ wala dekuru .

Sebenisira kodoma ti taamanna lakaranni kelaya ,wo te waati baa tala,karabonnu sanfetalu ani baara makaraya diya .

Sariyasen 160: sanfɛ kitibonba sariya baarala ti se nofɛgbenna ,minala wala ka lamara ni sanfɛ kitibon sebede ma jamarilike,fɔ ni kojuu wala yeli tijeli dakundo.

Wo ko do , sanfɛ kitibon sebede di la lonni waati men te tanbi tele kelenna (24h) .

Sariyasen161: dofeseɛɛ sariya di a lateɛ sanfɛ kitibon dosii,dobennin ,lataamanpa ani ka bila lataamanpa ko sanfɛ kitibon pakodo .

A di a lateɛ fana men tee benjoonma ani matanka sanfɛ kitibon sinfonnu la dunjedela.

KUNTODUULA IV. – KA BEN KANBEN KITIJIN BOLOMAKANIN

Sariyassen163 : jamana kitijin bolomakani le kelen pe dise jamana kantii makitila ni a ka janfali baa ke i yo faali ,kojuu ,sariyatije a la baara dakun do

A dise fanan minisiri folo ni guverenema baara kela tolu makitila ka ben sariyatije ni kojuu dolu kema alu la baara dakun hamate a lu la baara waati.

Sariyassen 164 : jamana kantii la janfali ba ye lon na kewali ko mennu do i yo

- Kalikan tije
- Ni a lon na ko ale le kojuu wolu kun ni a kebaa di ka ben jamana konoden hake tije ma wonin benkanin danateminin .
- Na a lon na ko a ye kojukela wolu demenba di kaben sipoya ni boyoya ma a ni benkanin ke
- A baa lon koi a ye kojukela di kaben faali yor la kendeayali lawurikili kundajan kunti di
- Ka kotiya ko luma men dafnin sariya ni malon mennu ye sariyassen 199 :
- Ni a mafina jamana nanfola saron ni a marapa do

Sariyassen 165 : na ka janfan baa ke.bamali ye dola tan tala 1/10 mennu te sariya dekuru kelen do. Alu tese wo late fo dondo wote do. faso kolate deda fanba mennu benni sinfon sabarjofila 2 /3 deda keba lu bolo . dondo wote do

A baa lon ko jamana kantii son ye sariyatije baa do,a di lawuli jamana kantii nodobila ye ta la ka baysariyassen 71 ni 72 sariyasunba kuda do. A ba lagbe a dise a koseyila a la baara lu ma, kunkoya ni kitala bee di la lo.

Sariyassen 166 : minisiri folo ni guverenema minisiri tolu mafinna kitijin bolomakaninpi je alu la baara di la lo, ni alu la baara dakun alu la ton, ka alu bila alamakono sii , ni alu son ta a do alu di alu la baara damina i kodo ;

Sariyassen 167 : Faso kitijin bolomakanin ye maa konondo le dis(9) wolu le ten :

- Kitijin sanfeta maa (1) men suwandi a njote
- Siikan kitijin maa (1) men suwandinin alu bolo
- Jatebokitijin maa kelen(1) men suwandinin alu njote

- wasaden mɔɔ saba (3) mennun tɛ sariya kurukelen dɔ ni alu suwandinin faso kanatebaa lu bolo, kangɛɛbolon mɔɔ saba (3) mennu suwandinin i ɲɔntɛ

Faso kitijin bolomakanin baarala lu ye tana i kɔdɔ sariyabonda la ɲɔɔ ye filan na le dɔ, sariyabedɛ waati ma

Jamanakitijin bolomakanin te kolatɛɛla fo nɔmaseyi gbɛdɛdɔ.

Sariyasen 168 : Jamana kitibonmakanin dunnisariya tiɲɛ ni jusukasikolu yo sariya fanka baa mɛn ma kunasi kolatɛɛbalu bolo fɔli ta waati ;

Sariyasen 169 : sikan sariya do le faso kitijin bolomakanin lu la tɛɛ la ka ban ka jantoli kɛ a la baarapa ni a kɛna dɔ ;

SIIDA IV – KA BɛN KITICEDA KOLATɛɛDA SANDɔTA MA

Sariyasen 170 : kiticeda kolatɛɛda sandɔta ye baarada le di mɛn jantonin sariyabaaralalu mafa ni denjerɛla dɔ, alu la baara da waatii,

kiticeda kolatɛɛda sandɔta ko keta si tɛ kɛla ka bɛn sariya baaralu denjerɛla ni a lu la baara waati ma, ni a lɔn ni ko fɔta do lu ma mɛn sariya bolonin tɛminin ka ban ka wokun ɲafɔ jamana kanti ɲɛ

kiticeda kolatɛɛda sandɔta baardennu la ɲɔɔye kunnasila ye kitijin kantii fɔlɔ la di ;

Jamana kantii te tɛrɛ la alu la ɲɔɔye wo dɔ.

Sariyasen 171 : kiticeda kolatɛɛda sandɔta kunasiila jamana kantii le bolo.

A dɔsiinin sinfɔn tan ni lolu(15)

- Kitijin kuntii fɔlɔ
- Jateli kitida kuntii fɔlɔ
- Fasodenyakaran ladɛ dɛ ni adamadenya hake kunti
- Kititɛla mɛn kitikɛla lu bolo
- Kitijin minisirikɔrɔ do tanin kitijin minisiri bolo
- Kitibolon kunti ba
- Mɔɔ kalake do mɛn ka lɔnnin ni kititɛdɔ mɛn tanin jamana kanti bolo
- Kitikɔsayinda kunti mɛn tanin a denkoɲɔlu bolo
- Jateli kitijin kanti
- Sariyaido mɛn suwandinin kitikɔsayida ladɛgbara ba do
- Kijin da fɔlɔ mɛn tanin a ɲɔntɛ

- Jamana sariyatiba do men tanin nɔntɛ
- Lakɔlikaramɔɔ lɔnin nɔnin ka san tansɔɔn sariyakaran kuufa seɛ ni kolɔn senin san tanbɔɔ (10) men tanin nɔn tɛ
- Mɔɔ famunindo men na lɔnin bara se san tan (10) ka ben adamadenya hake karanko ma men suwandinin
- Fasoden sinfo bolo
- Sinka sariya kelen le kitikela lade de baarakɛna ni a koketa sinfoyalɩ la tela

KUNTɔɔ III : KA BEN BɛɛYA KUNNASIILI KOɔUMA MABANBAN SINFONɔDALU MA.

Sariyasen 172 : Baaradaba nafama ka ben bɛɛya kunnasiili koɔuma semadon kɛla ka ben fodofanka lihala mayɛɛ ma, jamana kɔnɔ,

Marakoɔuma, a ni sariyalabatoli i ko a nɔfɔni sariyasunba men wonin sariyade lu. A dise jamana kanti hakilidɔbila ;

guvɛɛnɛma,faso gbara kunti,sariya bonda, ka ben benta ni faso munafan lu ma alu la dakunlu dɔ.

Ka alu la san baara ni sɛɛsɛɛ lase la jamana kantii depitebolon

Na ;

Sariyasen 173 : nanfɔlo dɔ ko mennu ka kan ka kɛ guvɛɛnɛman baara da nafama fodobafankacoɔuma ye seɛ la fasobaaralate nanfɔlo le dɔ ka ban ka musaka fɔlɔ di.

KUNTɔɔDUULA I. - KA BEN FASO LAWURIKI DEDA (WASABAAYA) MA

Sariyasen 174 : Faso lawuriki lade dɛda sila kɛnde ni magbenin kɛla jamana ni maradalu kɔnɔ ka sababu di ka dɔfɛfɛsɛli dansili tama ni bɛdɛbɛdɛlilu benkan ni faso la lawurikili baarada lu menu ye ten

- Jaman nanfɔlo nɔbɔlinɔnɔma,suman nalakalu lakanda,jantoli sɛnɛkɛ suman lu dɔ,duukɔɔ nɔfɔlo, tajilaka, taa , siiyɔɔdɔ kolu : faso musaka makaran ka ben sɛnɛkɛ diya gbɛkɛnɛ sɔɔn pama baaradakun london lu bolo
- Ka fasoden laterɛdɔli maracoɔumadɔ ka ben sariyasunba ni sariyasen mɔɔlu
- Ka kumafɔli telennin maradu lu nɔɔtɛ.

- Jamana nanfola darɓen kekonu marada kundala ka ben sariya lu latamɓama : namu makaran ni a kumafoli faso konɔ
- Ka dɔkaɓalike ce ni moso te
- Ka mosolu, foniken ni lanjurutɔlu tere kolateta lu dɔ.
- Kandali,kɔfali ,faso laminin fennu jɔɔn dafa.
- Jamana kantii , faso gbara kuntii ,sariyabonda kuntii hamate minisiri folɔ ka ben ko dɔyelema ta kuda men lotɔ nanfoloko jɔɔndemeli ni namuu, laminin ko lu.
- ka sereya sebekɛ ka ben sila bila bedɛbedɛl lu kɔdɔ woni lawurikili baarada kun men here lase jamana konɔden ma ka lalili kan fo guverɛnɛman nisariyabolo lu jɛ.

Sariyasan 175 : faso lawuriki lade dɛda di hakili dɔ bila :

- Ka hakilidɔ bilake
- Sariya fenfen bennin pilan, porogaramu
- Ka yɔrɔ kuda ni marada sariya sebe men damanfen , duukɔrɔ nafolo, tako ni laminin te ke fo bolo nobila bolobiladɔ ɗɛ.
- Benkan jamana teɛdon men benin nafoloko,adamadenya namuu ni siyɔrɔte ke bolonobila kɔ
- fanka jamana fanbɛɛ
- Men bentɔsariya bere lakudayali nafolo ko lu ma
- Baarada men di ke sariya ɗɛnike nafolo kun dala
- Ka jɔɔndemen,namun nimiridi,fo nafolo poroje bɔɔ kɔ adɔ.
- Ko menu dɔfɔnin sariyasan 174 ni 175 dɔ.

Faso lawurikili lade dɛda dise tɛredɔli la yidakala sariyada la ani minisiri lu la jɔɔnyennu dɔ. A lula kɔrɔsili misali ni fɔkan koke ta menu telenin dike waati gbɛde nato(kebalilu)

Sariyasan 176 : faso lawurikili lade dɛda darɓennin ɗemɔɔ telenin famunin baaralɔn,mankutu jumaya baaradɔ

Faso lawurili lade dɛda ye suwandila mennu sebedonin jamana jedɛkanin baaradɔ sinka sariya le wolu la siila.

A dɔ benɓa,sinfoyali ni a la tamaɓa ka ben faso lawurikili lade dɛda ma.

KUNTƆƆDUULA II. - KA BEN LAKOLOKOLOLI NI ADAMADEN HAKELU WASABAAYA FASOLAKA MA:

Sariyasen 177 : fasodenyakaran ni adamadenya hake ka kan ka baara menke i yo :

- Ka fasodenyakaran ni fasoladiyanɛ la wanka
- Ka adamaden hake maboŋa ka jantolike adɔ ka ban ka a la kanda
- Ka demeninke sariyalu dɔ karan,ka la jensen fasokɔnɔ kitijin baara muran mennu benin adamaden hake ni sariyasen lu
- benin faso kɔnɔden mennu benin sariyasuba ni kɔnɔkoluma
- Ka ke jamana sariya bede di (luwa fɔndamatali).
- Jamana kɔnɔden karan ka alu kɔnɔdɔdiya ka ben ko koron danatɛminin ma.

Sariyasen 178 : fasodenyakaran ni adamadenya hake lade deda lu man kan ka silata ni wote ka ko ta mɔɔ ni mennu te sɔsɔ la (alimami sotikɛmɔ) ka tɛɛtɛ bɔyɔɔdiya kelen ko ma (baramɔya)

Tɔɔmasere fosi ni sinfonyali, adamaden hamantɛ madɛmenin te alu bɔ la sila kan.

Fasodenyakaran ni adamadenya hake di baara kɛta ŋayira sariya kɛda dɛkuru la.

Sariyasen 179: fasodenyakaran ni adamadenya hake lade deda sariya sinkan do ;

KUNTƆƆDUULA. - KA BEN SENKOLAYA SINƆNADA DENJEDɛLA MEN LɔNɛN PANATALI KɔNABɔ LA

Sariyasen 180: senkolaya sinƆnada denjedɛla men lɔnɛn panatali kɔnabɔ la, wo la baara kɛtalɔ le nin:

- Ka panatali kɔtɔɔ ladan ani ka a lakudaya;
- Ka konkoda ni sariya ladan ni kangbɛbolon ani kantiiya panatalilu bolodɔbennin ke n'alu sinƆnpali ani ka kandi panatali gbelun, a ye wolu mennu kɔfili fɔlɔlu lawanka la; ka ben saratilu ma mennu dannatɛnen sariya sinƆnnaka do kɔnɔ.

Ale le lakafoli ni lakibaroyali kannabilali ni telen ani panatali ni kandi baaralu daɔkɔna boloma di.

Sariyasen 181 : sinfonma kurundu le ye senkolaya sinfonpada denjedela men lonen panatali kopabo la, maserelu ni soorolilu ni sinfonpalilu le dannatee la.

KUNNTODUULA IV. - KA BEN MENTAYETA NI BILANCONMALI DONJULUMALI WASABAAYA MA

Sariyasen 182 : mentayeta ni bilanconmali donjulumali wasabaaya la ceyali ye ka baaralu donjulumali ke denjedelaya dafanen ni lanfembaliya di kalalonkolu ni bilanconma sebenennu ni fereteya ni mentayeta ni jiyajulutali ani sadalali.

Wo boloma a ye a janto la mennu mabonna do :

- Mirinantafo ni lakibaroyada kannabilali ;
- panatali baramajanba kekelele sariyalu ni a ladan saratilu kumasolu bolo ;
- fobeyalalu ni bilanconmali baarala gbodelu, la baarada siikan jooko ni a taasila ;
- fodoba kumasolu ni dunduruma kumasolu ye adamaden bonpa ni a hakelu bila alu la newala do ;
- sariya mennu ye latonnin ke dowsuli ma fitina ni bensenkoniya , ani dowlomali kepa fenfen ; ani kumakoron fo mennu di se faso la lakandali manoo la, ani jama la mafa, ani fe la adamaya ni adamaden hakelu manoo kumaso lasabatibaalu ni a baaralalu bolo.

Ale le jantonin sinfonda lakibaroyalalu ke do ka bedebedeli kurukalu ni nantan dekurulu minapa lakapa.

Sariyasen 183 : sinkan sariya do dise toolu la teela daroben ni sinfoyal wonin barapalon lade deda kibaro darobennin menta ni yenta .

KUNTDUULA V- KUNNASILI KOLATEEDA DENJEDELALU

Sariyasen 184 : jamana barada kuntilu taya barada fankama taya ye guvernement la bara dakun men sebe donin hakan ni soronnu la yirwali ma dakunnu do gbeli guvernement ti mennu mangbenna kudan a lu la baralu ye kela telen do kundokoloya tondoo baliya ni lagbeyalido baaradimata ni sariya do keta talu ye a lu bolo sinkan do sariya baarada kun wo kepa bila a kodo ;

DAKUN SABANNAN. – KA BEN MƆLƆN JƆNJƆN DOLU MA

KUNTƆƆ I : KA BEN KUNNASIILI MA

Sariyasen 185: fodoba barada ye faso den beeɛe beeɛe beeɛe la lu te dɔkolon te tɔɔɔn dɔ kote a te jere kanin fen di mɔɔ ta kela a la fasali bali ;

Ta fisaliko ko ko duntɔ jerekani mɔɔ ya la siya kuru sibolo bɔɔdi ya hamante diinako sariya di a la tɔn ;

Sariyasen 186 : sinka sariya do le guvernama baara da kun sinfoyalɩ ni a lu baaradalu la teela

KUNTƆƆ II : KA BEN JAMANA DUUKOLO SINFOYALI MA

Sariyasen 187 : jamana sinfonɔali lanin fanka la jensen kobida lu kɔɔɔ jine jamana sinfoyanin kɔbida ni marada lu di jamana tinkudu sinin kobida kobidanen marada lu ye dafeduu ;

Sariyasen 188 : jamana kobida la dan a diya sinfoyalɩ a ni a baara keɲa duunin sariya la tama kɔɔɔɔsariya ;

Sariyasen 189 : miriya fenfen ba ta kobida ni marada la kako dɔ ye kela faso lawuriki la de dedalu la diɲe ko folɔ men dɔyiminin sinin ko yenta ni dammu ni dɔkapa siyɔɔ lu dɔ adamadenya ni namuu lu, mɛeri ni perefetiri. A lu kunti lu ye baarakela do tali kansɩ sariya sinfoyalɩ marada lu tarala ka ben a lu baarada lɔnnin ma a lu la sɔɔɔn ni fere je kela sababu di ka a la fere a la baara dakun dɔ ;

Sariyasen 190 : marada jɛmɔɔ lu kakan ka a lu seɛbe do ko mɛnnu ne la i yo . nanfolo jiriwali ;

Nɔɔdemeli fadimakoliya karanka mamuu dɔko ni samɩnako a lu la jɔɔɔkɔɔ marada jɛmɔ la lɔɔɔn sɔɔɔn ne alu demen na jɛede nanfolo la baara ke feredɔ, wo ye kela sariya la tee do le dɔ. Marada jɛemɔɔ lu ye faso nanfolo sɔɔɔn kela kɔɔɔn dili dɔ kaben dɔfarali dakajuma sariya do bolo jamana tɔɔɔn dɔ temin ta marada jɛmɔɔ lu ma kakan ke nanfolo dɔ kedɔ kelen di men benin tere a lu la baradakuma ;

Lonnin kuda ni a la bo ni a la siyaya ye nɔfɛ ko le di mɛn bennin marada lu musaka dɔ siyaya nanfɔlo malɔ wo ye la tela siraya do le bolo ;

KUNTƆƆ III : KA BEN MAKANKANNIN NI LAKANDALI FANKALU MA.

Sariyasen 191 : makankannin ni lakandali fankalu la baara ye mɛn di :

- Ka jamana la lonniya ni faso nanfɔlo makadan
- ka jamana jamariya ka senbɛ teya ka bila jusumado
- jamana kɔnɔden ni a sɔrɔn fen na kanda ka tɛrɛ adamaden na sɔrɔn layiwa rɔ ni namuu ni baara dalu ni jama baaralu
- Ka tɛrɛ dɔ kɛ jamana kɔnɔ ni a kɔ kanna jususuma makɔnon dɔ
- Ka demisɛnnu magben baarakaran ni faso den yakaran dɔ kanben sariya bolo ma ;

Sariyasen 192 : makankannin ni lakandali fankalu ye kanbennaka le di, alu tɛ bɛdɛbɛdɛli kuru dɔ ɲanatali sariya ye a lu bolo ;

- A lu ye jamana la bila dɔ a ni jamana kɔnɔdennu joo mɛn la simin soriya dɔ tellenin ;
- A baarada ye jamakɔnɔden hake mabuɲa dɔ a tere kɛla mɔɔ sawodi ;

Sariyasen 193 : makankannin ni lakandali fankalu lu kakan tuma bɛɛ ka jamana baaradalu ma boɲa ka a lu kunda a lu manka ka baara kɛ mɛn dike sariya baa sandɔ ta ma sɔsɔ ma sariya lu ni wotɛ ko mɛnnu dise sariyalabo fanga ma ;

Sariyasen 194 : mɔɔsi te se sinfoyalɛ kala tɛsidi lu ni ta sidi musɛn nu ni gbolotilu la baara makaran dɔ ni wotɛ ka murafeu dɛkuru la dɛn ;

Sariyasen 195 : sariya dɔyɔrɔ la tɛli dimalilu sinfoyalɛ ni baara kɛna fanka makadannalu ni lakandali lalɔ ye kɛla sariya kɛnɛ ne dɔ ;

KUNTƆƆ IV : KA BEN MATONTɛ BENBENNU N'A BENKANMALU N'A BENDɔLU MA

Sariyasen 196 : jamana kanti matontɛ saratilu sidi a ni ka alu ladiɲɛ. Ben te se kɛla benmakan mɛnnu ma ni a ma la daha sariya do bolo.

-hɛrɛ ben ma kannu

- julaya ben ma kannu

- ben makan men benin jamate sinfoyalima
- ben makan men benin sarati jamana fodoba nanfoloma
- -ben makan mennu ye sebenni mayele mana
- ben makan mennu benni moolu sifadima
- ben makan men benni dili falen ni wote jamana toote sebe do fali ben te se kela wolu ma fo kolan kodo nuntali

Kaben wayibi mennu nafnin sariyasen 140 ni 141 do

Benkan sebe ni wo te jamanalu ben makan sebe men kun di ke sariya sebe ben mankan taredoli a lu wanka kodo fanka baarada kun sanfeta sariya lu bolo kodo kewaye.

KUNTU V. - KA BEN SIIKAN DOKITI MA

Sariyasen 198: mira men lonin sariya sunba nomaseyi lu ma ye kela jamana kanti ni sariyadabolon baaramoolu namala noma .

Sariya sunba nomaseyi lase kofolo jamana ye kela jamanakan ti le folo bolo ; Ni a man taa ko yiriwali baara bololulunin noma sey neben ma kakan ka ke saribonda la de fasokolate fanba sinfo saba nwa fila (2/3) ni a baaranwunu ;

Kolakodo nanatali na ben na nanatali mo la korosa keme dya 60% lala nanatali kela to sebedo ;

Kolan kodonatali dusagbe ,nanatali dadoben sila baa ke nanama jamana kantii tese i ban na guvereman la bandoli ma ;

Guverenema terendobaa fenfen lodiya te mayelema te jiila haan jamana kantii la jamariyali baara dakun ye dan ;

Faso konoden bando sariya tese kela kolankodo nanatalido fo sanlolu (5) baa temin kabila kolankodo nanatali waati teminin haan a ko ;

Yiriwali baara bololani nomase te jirala kolankodo nanatali fo janama kantii baa a nata ka nayira sariyabolo lade deda.wo do fasoden mennu to ye nanatali sebedo tele biisaaba le la dahanin wolu nen ka ta jiriwa baara bololanin lasdo sariyadabolo lade de ma ka tamin madiyalin fe ;

Jiriwabaara bololanin te lala sariyaboloda korfo madiyali kan ka bollonobila jate ben na siidiya tan kelen tosebenin nanatali sebe lu do men do farala jamana konola bee do ;

Sariya kelen do le madiyaliwa jibiya ni keli wo lu la tɛɛla. sariyasunba nɔmase ma la ɲaralibaa sɔrɔn ka bɛn madiyali fɔlɔ bolonɔbila jata sɔrɔn baliya ka bɛn sariya bolodaba saaba siidiyako naanin (3/4) faso ladɛ dɛda ;

Ko darɔbɛn ni baa kɛ ɲaɲama jamamana kantii faso gbara wo diyagboyala wuli. Hanatali kuda lu di sinfonya tele biikɔnɔɔ ni kɔnɔɔ (99), ka mina fasogbara bɔɔ ma a lu nɔɔ ;

A baa kɛ ko susudi jiriwabaara bololanin haamate nɔmaeyi ɲɛbilali ka kan ne fɔlɔ ka kan lawankali faso kannu dɔ ;

Sariyasunba nɔmase jamarilan tes kɛla san na ban wo kɔɔ.

Korikɔnamaseyi sila mɛnnu bɛɛ kofɔnin sariya tɛminin nu kɔ ,bolodɔbɛn si te kɛla sariyasunba kuda nɔmaseyi ni dɔ fo san bisaaba tɛminin kɔ ka a ta jate bɔɔli la wankalidɔ ;

Nɔmaseyi lu dise kɛla mɛn baajuu sariyasen 2 sariyasen 141 ka bɛn fɔɲɔɲkɔli ni bɛnmalikan sɛbɛn lu darɔnbɛn ani sariyasunba tɛmaladɔ ;

Nɔmaseyi wolu tese kɛla sababu di ka ka guvɛrɛnɛma faso gbara labe ;

Sariyasen 199 : sariya ni lu tes kɛla nɔmaseyili kɛdi

- Sariya mɛn bɛnni diina koma
- Sariya mɛn bɛnnin jamana kɔnɔɔn la bɛn ma
- Sariya mɛn lɔɔli fanka bolo lu dɔ farama a ni al dɔkaɲa
- Sariya mɛn bɛnnin bɛdɛbɛdɛ lasiyama ni lafasa tɔn kuru
- Sariya mɛn bɛnin jamarilan jate ni a waati ni jamana kantii Bolo ;

Jatedɔsii fenfen, ko fenfen ka bɛn jamana kantii ma mɛn bɛntɔ sariya ni mɔlɔn mɛnu madannin sanfɛten ka bɛn ko wolu ma sɔsɔma, wo baara kɛ janfa baadi ;

Fasoden mangbɛninna dɛbɛdɛbɛlila haama tɛ mɔɔ mɔɔ susu ye mankan dɔ ko kɛla, ka porogɛ ni dɔ bɛn kun ɲɔɲ kanbɛn sariya ni mɔɔlɔ mɛnnu madannin sariya ni 1 sariyasen ni dɔ ka bɛn sariya dɔ tiɲɛ wajibiyibili dɔfɔ bolo ;

Sariyasen 200 : kumaseta, dantɛɛli ɲafɔsɛbɛ fosi tɛ se kɛla kabɛn jamana kantii labɔ ma ,makɛli jamana yɔrɔɔ ni wotɛ jamana fanbɛɛ, sariya labato fanka ni kunasii nɔrɔ ni balawudɔ sii ;

Sariyasen 201 : Sariyasunba ni tese labe la kuma laselita fosido.

Kumalaselita fenfen di ke kundi ka sariyasunba bɔ a nɔɔ, wo te koko di kaɓen a keɲa ni ni kebalu la diyadonin ma waati lu ni a sababu tan di, sariya ma sɔsɔba fenfen ma ben wolu ma sariya di i mina ;

KUNTƆƆ VI. - KA BEN DƆTAMIN SARIYALU NI SARIYA LABANNU MA

Sariyasen 202 : sanin faso baaradalu ye lasii, dɔtamin siikan ne lɔnin beɗeɗeɗeli baaradakun ni cedalu ni kelalu ni dimanli men na teminin alu ma dɔtamin sariya dɔ ;

Sariyasen 203 : sariya ni sariyala taaman mennu ladahanin ka ben sariyasunba nin ma ; wolu di lato ani ka alu labaara,

Sariyasen 204 : madiyali sariya men tanin ka ben dɔtamin ma, wolu kakan ka diɲe mara lihala ma jafa la tenin dɔ ;

Sariyasen 205 : siikan nin men nadahanen kandili sila fe, wo ye lawali damina la a lawankan ko le dɔ kanben kantii bolo, a ni a lajensen ko le dɔ kunnasii la foɓɓe dɔ.